

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายกับความมั่นคง
ของประเทศ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับ
ประเทศสหรัฐอเมริกา

โดย

นายสมเกียรติ คุววัฒนานนท์
อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่
รองเลขานุการอัยการสูงสุด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 57
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2557-2558

บทคัดย่อ

เรื่อง ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายกับความมั่นคงของประเทศ :
กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายสมเกียรติ คุวพัฒนานนท์ หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 57

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายความสัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุง กฎ ระเบียบของหน่วยงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยด้วยเอกสาร และศึกษาตัวอย่างแนวคิดที่เกิดขึ้นจริง ศึกษาวิเคราะห์แนวทฤษฎีจิตวิทยาทั้งของนักคิดต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยทางจิตวิทยา และทาง การแพทย์เกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ กฎหมายและตัวอย่างคดีทั้งของ ประเทศไทยและของประเทศสหรัฐอเมริกา

สรุปได้ว่าแนวคิดทางด้านจิตวิทยามนุษย์นั้น หากมนุษย์ไม่ได้รับความยุติธรรมหรือ ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคกัน มนุษย์จะเกิดอารมณ์เครียด หรือ โกรธ หากควบคุมไม่ได้ มนุษย์ ก็จะมีพฤติกรรมแสดงออกทั้งด้านส่วนตัวระหว่างบุคคลและกลุ่ม ได้ เช่น ลอบทำร้าย จลาจล หรือ การต่อสู้เพื่อแบ่งแยกในที่สุด ทางด้านนิติปรัชญา แนวคิด เรื่องหลักแห่งความเสมอภาคตั้งอยู่บน พื้นฐานที่ว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน สิ่งเหล่านี้ติดตัวมาแต่กำเนิด และถึงแม้จะไม่มี กฎหมายบัญญัติรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็ยังคงมีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่รัฐและ สามัญชนทุกคนมีอาจปฏิเสธได้ จะเห็นได้ว่าเป็นการแปรสัทธิตามธรรมชาติของบุคคลมาเป็นสิทธิ ของบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งนี้ 1. กระตุ้นเตือน สร้าง จิตสำนึกให้ผู้บังคับใช้กฎหมายยึดมั่นและปฏิบัติโดยเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย 2. ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคในการดำเนินคดีขึ้นอยู่กับความรวดเร็ว หรือความล่าช้าในการดำเนินคดี 3. ให้ความรู้ถึงผลกระทบของความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้ กฎหมายแก่บุคคลในองค์กร รัฐบาล องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย 4. จะต้องยึดมั่นและปฏิบัติอย่าง เคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค 5. ควรมีคำว่า “เสมอภาค” เพิ่มเติมในบทบัญญัติ ที่ว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมาย 6. ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคใน การบังคับใช้กฎหมาย 7. ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชาติและเยาวชน เพื่อให้เห็นถึง ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

คำนำ

การจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายกับความมั่นคงของประเทศ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นเอกสารวิจัยประกอบการศึกษาตามหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 57 นั้น ก็ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา การแตกแยกทางด้านความคิดของคนในชาติ โดยมีการอ้างถึงความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายว่าเป็นเหตุให้เกิดปัญหาดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่เคยประสบปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ แต่ในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวไม่รุนแรงถึงขั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติด้วยเหตุปัจจัยหนึ่ง คือ ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้เกิดความคิดที่จะศึกษาถึงความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อจะเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะใช้กับประเทศไทยอันจะมีผลดีต่อความมั่นคงของชาติ

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยหวังว่า จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการบังคับใช้กฎหมายอันจะสร้างความเสมอภาคและความมั่นคงของชาติ และหากมีข้อบกพร่องในส่วนหนึ่งส่วนใดในการวิจัยผู้วิจัยต้องขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยและขออ้อมรับคำแนะนำต่างๆ ด้วยความยินดียิ่ง

(นายสมเกียรติ คุววัฒนานนท์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
บทที่ ๒ จิตวิทยาและปรัชญา	4
ด้านจิตวิทยา	4
นิติปรัชญา	9
แนวคิดของนักนิติศาสตร์ไทย	17
บทที่ ๓ ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในสหรัฐอเมริกา	22
สงครามกลางเมือง	25
ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายและคำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง	28
คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง	32
สรุป	39
บทที่ 4 ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย	41
ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 63/2557 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับ	
กระบวนการยุติธรรมของรัฐ	42
สถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ	43
แนวทางแก้ปัญหาในปัจจุบัน	
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	52
สรุป	52
ข้อเสนอแนะ	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	58
ประวัติย่อผู้วิจัย	59

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกประกอบด้วยคนหลายเผ่าพันธุ์ หลายเชื้อชาติ หลายความคิด มีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นประเทศต่าง ๆ จากพื้นฐานเผ่าพันธุ์เชื้อชาติความคิด ในทางตรงข้ามก็มีการแตกแยกหรือแบ่งแยกประเทศ โดยพื้นฐานดังกล่าวเช่นกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในหลายประเทศมีประวัติเกิดความแตกแยกของคนในประเทศเนื่องมาจากสาเหตุหลัก คือ การเหยียดผิว เหยียดเชื้อชาติเหยียดชนชั้น ซึ่งการแสดงออกถึงการเหยียดดังกล่าวที่สำคัญอันหนึ่ง คือ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน เมื่อเกิดความแตกแยกของคนในประเทศ ก็ย่อมบั่นทอนความมั่นคงของประเทศอย่างสำคัญ

ประเทศสหรัฐอเมริกาในประวัติศาสตร์หลังการเลิกทาส ประสบปัญหาความแตกแยกของคนในชาติด้านความคิดที่สำคัญ คือ การเหยียดผิวและการไม่ยอมรับชนชั้นระหว่างคนผิวขาวที่เคยเป็นนายกับคนผิวดำที่เคยเป็นทาส แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวและดำรงความเป็นปึกแผ่นแห่งชาติอย่างมั่นคง โดยที่คนทั้งสองกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งที่คนทั้งสองกลุ่มมาจากต้นสายเชื้อชาติพันธุ์ต่างกัน โดยสิ้นเชิง ต่างกับหลายประเทศที่แม้จะเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ก็แตกแยกกันจนถึงขั้นแยกประเทศ แยกการปกครองแนวทางหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกายึดถือและดำเนินการมาตลอดถึงปัจจุบัน คือ ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้น กรณีศึกษาแนวทางการรักษาความมั่นคงของประเทศของสหรัฐอเมริกาในด้านการบังคับใช้กฎหมายจึงน่าจะเป็นประโยชน์กับประเทศไทย

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ในประวัติศาสตร์เราเคยมีการแตกแยกของคนในชาติ ทำให้ชาติขาดความมั่นคง ในปัจจุบันปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญมีหลายปัญหา ซึ่งรวมทั้งสองปัญหาใหญ่ คือ ความแตกแยกของคนในชาติ และปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาแรกนับเป็นปัญหาความมั่นคงที่ใหญ่ที่สุดของประเทศในขณะนี้ มีสาเหตุมาจากการแตกแยกทางด้านความคิด ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่มีการอ้างถึง คือ ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในสังคมไทย มีข้ออ้างเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่เร็วช้าไม่เท่ากันกับกลุ่มคนที่แตกต่างกัน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ผลแตกต่างกัน มีการอ้างว่าถูกเลือกปฏิบัติ

หากกฎหมาย สิ่งต่ำ ๆ เหล่านี้สร้างความรู้สึกลดน้อยเนื้อต่ำใจ ความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมและสร้าง ความแตกแยกครั้งใหญ่ของชนในชาติ มีการปฏิเสศกฎหมาย อำนาจอรัฐ จนบางครั้งมีผู้กล่าวว่า สถานการณ์ของประเทศบางขณะใกล้จะเป็นรัฐล้มเหลว (Fails State) หรืออย่างที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า บ้านเมืองไม่มีชื่อมีแป หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวลุกลามใหญ่โตขึ้น ชาติจะขาดความมั่นคง จนถึงขั้นแตกแยกย่อยยับได้

กล่าวได้ว่าปัญหาความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขณะนี้ เป็นปัญหาระดับชาติที่รับรู้กันทั่วไป มีการกล่าวถึงบ่อย ๆ ในสังคมและสื่อมวลชนก็ได้ กล่าวถึงและสะท้อนให้เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็ได้ให้ความสำคัญโดยกำหนดเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ความสัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ (โดยศึกษาหลักจิตวิทยา ปรัชญา นกคิด นักวิเคราะห์ ผลวิจัยทางการแพทย์ และศึกษากรณีประเทศสหรัฐอเมริกา มาเปรียบเทียบ ได้แก่ คำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลต่าง ๆ และผู้บังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ)
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุง กฎ ระเบียบของหน่วยงานดังกล่าว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย กฎ ระเบียบขององค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ใช้อยู่ในประเทศไทยโดยเน้นปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและการวิจัยทางด้านจิตวิทยา จากการที่มนุษย์ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาค
3. วิเคราะห์มาตรการ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบของต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเลือกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีประวัติการเผชิญปัญหาการบังคับใช้กฎหมายหลังจากเลิกทาสในประเทศมายาวนาน และได้พัฒนามาตรการการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคจนได้ผล สร้างความปรองดองและความมั่นคงให้กับประเทศสหรัฐอเมริกามาจนถึงปัจจุบัน

4. ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการปฏิบัติ มาตรการ ข้อควรแก้ไข ข้อเสนอแนะ เพื่อให้องค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้เกี่ยวข้องกับกฎหมายได้ตระหนัก และมีข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จะดำเนินการวิจัยด้วยเอกสาร และศึกษาตัวอย่างแนวคิดที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทฤษฎีจิตวิทยาทั้งของนักคิดต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยทางจิตวิทยา และทางการแพทย์เกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ กฎหมายและตัวอย่างคดีทั้งของประเทศไทยและของประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อจำกัดของการวิจัย

จะศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนวคิดเป็นหลักการกว้าง ๆ โดยไม่พิจารณาในรายละเอียด โดยเฉพาะคดีการเมืองและคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาหรือดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เนื่องจากเป็นการล่วงกระบวนการยุติธรรม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย และความสัมพันธ์กับความมั่นคงของชาติ ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำมาเปรียบเทียบกับของประเทศไทย
2. ได้แนวคิดในการดำเนินการและปฏิบัติของหน่วยงานและองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาความแตกแยก ความสมานฉันท์ของคนในชาติ ทำให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ และเกิดความมั่นคงของชาติ
3. เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยเฉพาะรัฐบาล สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ตลอดจนฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายปกครองได้ใช้เป็นแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายและการปกครองประเทศ

บทที่ 2

จิตวิทยาและปรัชญา

ในบทนี้จะกล่าวถึงปฏิกิริยาเมื่อมนุษย์ได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลทางด้านจิตวิทยาเท่าที่ศึกษาและรวบรวมได้และในส่วนของแนวคิดของนักปราชญ์ทั้งในอดีตถึงปัจจุบันเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายต่อมนุษย์หรือ “นิติปรัชญา” นั้นเอง

ด้านจิตวิทยา

จิตวิทยา (psychology) คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับจิตใจ (กระบวนการของจิต), กระบวนการความคิด, และพฤติกรรม ของมนุษย์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เนื้อหานักจิตวิทยาศึกษา เช่น การรับรู้ (กระบวนการรับข้อมูลของมนุษย์), อารมณ์, บุคลิกภาพ, พฤติกรรม, และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จิตวิทยายังมีความหมายรวมไปถึงการประยุกต์ใช้ความรู้กับกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (เช่น กิจกรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัว ระบบการศึกษา การจ้างงาน เป็นต้น) และยังรวมถึงการใช้ความรู้ทางจิตวิทยาสำหรับการรักษาปัญหาสุขภาพจิต นักจิตวิทยามีความพยายามที่จะศึกษาทำความเข้าใจถึงหน้าที่หรือจุดประสงค์ต่าง ๆ ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษารูขี้นตอนของระบบประสาทซึ่งมีผลต่อการควบคุมและแสดงออกของพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ว่าอยู่ในพฤติกรรมใด การศึกษาด้านจิตวิทยาจะเป็นตัวค้นคว้าหาความจริงว่ามนุษย์เราคิด (think), รู้สึก (feel) มีพฤติกรรม (Behavior) และส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร เช่น

1. พฤติกรรมของแต่ละบุคคล (Individual Behavior) พฤติกรรมทางสังคมในขั้นนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมเฉพาะบุคคล เพื่อดูว่า บุคคลในสังคมแสดงพฤติกรรมกันอย่างไร โดยใช้ตัวบุคคลเป็นหน่วยหลักในการวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างไร มีอะไรเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเช่นนั้น เช่น นายทองจะมีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อถูกนายเงินต่อว่า หรือนายทองจะมีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อได้รับคำชมเชยต่อหน้า

2. พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal behavior) เป็นการปะทะสัมพันธ์ระหว่างคนขึ้นไปหรือศึกษาถึงการปะทะสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวเรากับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่าง

ยั้งสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตและต้องพบบ่อย อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจยินดี สนุก ชื่นบาน มีความสุข อะไรก่อให้เกิดความทุกข์ร้อน ไม่พอใจ เสียใจ ไม่สบายอารมณ์ จะพิจารณาถึงโครงสร้าง การดำเนินการ อิทธิพลของกลุ่ม ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระหว่างกันและกัน อิทธิพลที่หล่อหลอม พฤติกรรมของคน ซึ่งโดยปกติแล้วอิทธิพลจะแสดงออกมาในรูปของเหตุการณ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal event) อิทธิพลทางสังคมเป็นขบวนการในลักษณะ (Two ways process) กล่าวคือ กลุ่มต่างๆ และการรวมตัวทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อ แต่ละบุคคลต่อการติดต่อระหว่างบุคคล ขณะเดียวกันแต่ละบุคคลมีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพราะบุคคลแต่ละคนต่างก็เป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มเกิดขึ้นจากแต่ละบุคคล การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ต่างๆของแต่ละบุคคล จึงมีผลสะท้อนต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของกลุ่ม การรวมตัวกันทาง สังคมเป็นชมรม ชุมชนองค์กร ชาติ มีความสำคัญและมีสะท้อนต่อความเป็นอยู่ของเรา ซึ่งอิทธิพล นี้โดยปกติมักจะแสดงออกในรูปของปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ความเชื่อ ปรัชญา ค่านิยม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับจากวัฒนธรรมซึ่งเรียนรู้มาจากจน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปกระทำ ต่อกัน และมีผู้รับการกระทำนั้นอยู่ด้วย ในขั้นตอนนี้จิตวิทยาสังคมจะศึกษา พฤติกรรมทางสังคม โดยศึกษาเป็นคู่ๆ ในเวลาเดียวกัน เช่น เราเรียนรู้วัฒนธรรมจากพ่อ แม่ ครู ญาติ เพื่อน

3. พฤติกรรมกลุ่ม (Group behavior) พฤติกรรมแบบนี้เป็นพฤติกรรมที่บุคคลเดียว คนเดียวกระทำไม่ได้ ต้องเกิดจากการกระทำของคนจำนวนมาก เช่น การเดินกระชบวน ประเทือง สไตล์ แต่พฤติกรรมกลุ่มอาจเกิดจากพฤติกรรมของแต่ละบุคคลก็เป็นได้ ซึ่งมีหลายๆ คน ช่วยกันทำ เช่น ความเดือดร้อนของแต่ละคนรวมกันทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อต่อรอง กลุ่ม ขนาดเล็กที่สุดก็คือ กลุ่มสองคน (Two-Per Group)¹

กระบวนการความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์มาจากกระบวนการของจิต การศึกษา ด้านจิตวิทยาจะเป็นตัวค้นคว้าหาความจริงว่ามนุษย์เราคิด (think), รู้สึก (Feel) มีพฤติกรรม (behavior) และส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคล (Individual

¹ “จิตวิทยาสังคม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิทยาสังคม (Introduction to Social Psychology)” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http:// was an. khadkham.igetweb.com](http://was.an.khadkham.igetweb.com).

behavior) เช่น เครียด โกรธ พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal behavior) ถกเถียงกับเพื่อน หรือพฤติกรรมกลุ่ม (Group behavior) เช่น การเดินขบวนประท้วง²

อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดพฤติกรรม มีนักปราชญ์โบราณนิยามอารมณ์ไว้หลายแง่มุม เช่น เพลโตมองว่าอารมณ์เป็นความคิดที่ไม่มีตรรก แต่อริสโตเติลกลับเชื่อว่า อารมณ์ไม่ได้เกิดจากสมองด้านความคิดและความเชื่อ แต่ทุกคนยอมรับว่า ความเครียดและความโกรธเป็นอารมณ์ ความเครียด (stress) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อคนเราต้องปรับตัวหรือจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมที่คุกคาม หรือขัดขวางการปฏิบัติทางกาย และทางจิตใจ ความเครียดจึงเกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการ

ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์แวดล้อมที่ทำให้คนเราต้องปรับตัว เรียกว่า เหตุก่อความเครียด (stressors) ส่วนปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางกาย ทางจิตใจ และพฤติกรรมที่เผชิญต่อความเครียด เรียกว่า อาการเครียด (stress reactions) เหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดมีหลายสาเหตุ และก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางกายและจิตใจ แตกต่างกันไป เช่น การตกราง การเจ็บป่วย หรือการเปลี่ยนแปลงในชีวิต และภาวะกดดันอื่นๆ (life changes and strains) โดยความเครียดลักษณะที่กล่าวนี้มักจะก่อให้เกิดอาการหงุดหงิด แล้วแสดงออกทางด้านพฤติกรรมต่างๆ กัน แต่มักไม่รุนแรงมากนัก แต่ความเครียดไม่ได้สิ่งที่คาดหวังหรือไม่ได้รับความเท่าเทียม จะเป็นสภาวะที่เกิดอารมณ์แบบไม่สมปรารถนา ซึ่งเกิดจากความรู้สึกที่ถูกกระทำอย่างไม่ยุติธรรม ถูกข่มขู่ มั่นเป็นความรู้สึกที่สามารถถูกลดลงได้ง่ายและจะขยายเกินขีดที่จะควบคุมได้โดยง่าย¹² ดังนั้น ทางด้านทฤษฎีจิตวิทยา จะเห็นได้ว่าการที่มนุษย์ได้รับการกระทำอย่างไม่ยุติธรรม หรือไม่เสมอภาคกัน จะก่อให้เกิดความเครียดและอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวสามารถถูกลดลงได้ง่ายและขยายขอบเขตได้เร็วหากแก่การควบคุมซึ่งอารมณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดพฤติกรรมแสดงออกไม่ว่าส่วนตัว (Individual) ระหว่างบุคคล (Interpersonal) และกลุ่ม (Group behavior) เช่น การต่อต้านการเดินขบวนหรือการก่อเหตุรุนแรงก็เป็นได้

อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรม ไม่เท่าเทียมกันที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความโกรธ โดยนักจิตวิทยาได้เรียงลำดับความเป็นมาไว้ว่า องค์ประกอบ

²“จิตวิทยาสังคม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก “ [http : // wasan_khadkham.igetweb.com](http://wasan_khadkham.igetweb.com)

¹² มาโนช หล่อตระกูล. “ทฤษฎีจิตวิเคราะห์” ในสาเหตุของความผิดปกติทางจิตเวช. โรคจิต

ของอารมณ์ ได้แก่ องค์ประกอบทางปัญญา องค์ประกอบทางความรู้สึก องค์ประกอบทางสรีระ และองค์ประกอบด้านการกระทำ บางครั้งองค์ประกอบเหล่านี้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน เช่น เมื่อบุคคลคิดว่า “ไม่ได้รับความยุติธรรม” ความคิดนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกโกรธ ซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ คือ หน้าแดง เหงื่อออก ชีพจรเต้นเร็ว และการแสดงพฤติกรรม เช่น การกำมือแน่น อย่างไรก็ตาม บางครั้งองค์ประกอบเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน เช่น บุคคลที่อยู่ท่ามกลางอาการร้อนอาจจะรู้สึก หงุดหงิด อึดอัดและโกรธ โดยไม่รู้ถึงสาเหตุว่า เพราะเหตุใดจึงโกรธ หรือกำลังโกรธอะไร เป็นต้น บุคคลอาจจะคิดว่า “ไม่ได้รับความยุติธรรม” แต่ความคิดนี้อาจจะถูกควบคุมด้วยสติ บุคคลจึงไม่รู้สึกโกรธ หรือสามารถระงับความโกรธเอาไว้ได้⁴

นักวิชาการจิตวิทยาจึงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างความโกรธกับความรู้สึกที่ได้รับความเป็นธรรมไว้ว่า ความโกรธเป็นสภาวะที่เกิดอารมณ์แบบไม่สมปรารถนา ซึ่งเกิดจากความรู้สึกที่ถูกกระทำอย่าง ไม่ยุติธรรม ถูกหยามหรือได้รับการข่มขู่ เป็นต้น มักเป็นความรู้สึกที่สามารถถูกลามไถ่ได้ง่ายและจะขยายเกินขีดที่จะควบคุมได้โดยง่าย เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า นักจิตวิทยามองว่า ความโกรธจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กับสมองด้านความคิดของมนุษย์ แต่อยู่ในส่วนที่ทำหน้าที่แตกต่างจากสมองความคิดตามปกติ ซึ่งเราเคยรู้จักกันมาในอดีต

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งเมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติ เพียงแต่ถ้าเมื่อมีความขัดแย้งเกิดดังกล่าวแล้วจะสามารถหาข้อยุติใดที่จะไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงแพร่กระจายออกไปจนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งนั้นไปได้ และเมื่อใดที่ความขัดแย้งแผ่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาข้อเยียวยาไม่ได้สังคมนั้นก็จะเกิดความรุนแรงจนยากจะเยียวยาและนำไปสู่ความแตกแยกในที่สุด ความขัดแย้งเบื้องต้นก็อาจจะใช้กำลังเข้าต่อสู้กัน ถ้าฝ่ายใดชนะก็จะเป็น ผู้กุมอำนาจและเริ่มจัดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา แต่เมื่อโลกได้วิวัฒนาการจนนำมาสู่การเป็นรัฐที่ปัจจุบันเรียกว่า “รัฐบาล” ได้แก่คณะบุคคลซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าคนทั่ว ๆ ไป จะทำหน้าที่ในการตั้งกฎระเบียบด้วยการออกกฎหมาย โดยมีสภาพบังคับสำหรับผู้ละเมิด มีอำนาจในการให้คุณให้โทษกับคนในสังคม การจัดระเบียบเช่นนี้คือการจัดตั้งระเบียบสังคมเพื่อให้มนุษย์ได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ แต่การได้มาซึ่งอำนาจของ

4 ดร.อารยา ปิยะกุล. บทที่ 4 อารมณ์และการควบคุมอารมณ์. ภาควิชาจิตวิทยา การศึกษาและแนะแนวคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รัฐและการใช้กฎระเบียบจะต้องมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเสมอภาคกัน

ความเสมอภาค จึงหมายถึงความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือมีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ใช่หมายความว่าต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุประสงค์ของ และความเสมอภาคในกฎหมายนี้อาจเป็นทั้งในทางสิทธิและในหน้าที่หรือภาระ หลักความเสมอภาคจึงไปได้กับการปฏิบัติหรือการตรากฎหมายที่แตกต่างในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีเหตุผลอธิบายได้หรือในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติดังกล่าวก็เพราะเหตุผลเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่ทั้งสองกรณีนี้จะต้องเป็นการเลือกปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว

การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกัน เมื่อเกิดความแตกแยกของคนในชาติแล้ว ย่อมบั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติด้วย เช่น กรณีเสื้อเหลือง เสื้อแดง กรณีสถานการณ์ปัญหาไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน นับวันยิ่งเพิ่มความรุนแรงและขยายพื้นที่มากขึ้น อันนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ดังกล่าว ขณะที่ปัจจุบันทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดมาจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด ก่อการร้ายและจลาจล เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาความขัดแย้งในชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีสาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมทั้ง “แนวนโยบายการบูรณาการแห่งชาติ” ของรัฐบาลดังกล่าวยิ่งกลับเพิ่มความขัดแย้งระหว่างเชื้อสายมุสลิมกับรัฐไทยมากขึ้น จนเป็นผลให้เกิดการชุมนุมประท้วงและการจลาจลขึ้นในพื้นที่อย่างรุนแรง นอกจากนี้ ยังเกิดจากขุยงจากผู้ไม่หวังดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้ชาวมุสลิมดำเนินการตอบโต้ในหลากหลายวิธีการ จนนำไปสู่รูปแบบการต่อสู้เพื่อการแบ่งแยกในที่สุด⁵

โดยสรุปทางด้านจิตวิทยา แม้จะไม่มีงานวิจัยทางการแพทย์สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น เราสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดทางด้านจิตวิทยามุขยนั้น เห็นว่า หากมนุษย์ไม่ได้รับความยุติธรรมหรืออีกนัยหนึ่ง คือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคกัน มุขยจะเกิดอารมณ์เครียดหรือ โกรธ ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถมีสติควบคุมความเครียดและโกรธดังกล่าวไว้ได้หรือไม่ หาก

5 ศาสตราจารย์ ดร. ลิขิต ชีรวะกิน,ราชบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 และผู้อำนวยการโครงการปริญญาเอก วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก

ควบคุมไม่ได้ มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมแสดงออกทั้งด้านส่วนตัว ระหว่างบุคคล และกลุ่มได้ โดยอาจแสดงออกในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ลอบทำร้าย จลาจล หรือการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกในที่สุด

นิติปรัชญา

แนวความคิดทางด้านความเสมอภาค ความยุติธรรมกับมนุษย์นั้นมีมานานแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ติดตัว ติดกับจิตของมนุษย์มาตั้งแต่เกิดมีมนุษย์ขึ้น หากจะมองไปที่สัตว์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ก็มีอยู่ในตัวและจิตของสัตว์เช่นกัน ยกตัวอย่าง สุนัขที่เราเลี้ยงไว้ หากเรามีความลำเอียงรัก เกลียดตัวใดตัวหนึ่งมันจะมีความรู้สึกทราบได้ และก็จะปฏิบัติต่อบุคคลต่อเจ้าของต่างกัน สุนัขตัวที่ถูกเจ้านายทอดทิ้งไม่รักเท่าตัวอื่น จะมีความอิจฉา หรือทางกลับกันอาจตรอมใจได้ แนวความคิดของนักคิดทางด้านนี้อิงธรรมชาติเป็นเกณฑ์ในการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ทางด้านต่างๆ ไปเรียกธรรมชาตินิยมทางด้านกฎหมาย รวมเรียกว่า “สำนักกฎหมายธรรมชาติ” (Natural law school)⁶

ในสมัยยุคกลางของยุโรป

เซนต์โทมัส ให้คำนิยาม กฎหมายธรรมชาติว่า เป็นกฎหมายนิรันดร (Law Aeterna) นั่นเอง แต่เป็นกฎหมายนิรันดรเฉพาะบางส่วนที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ด้วยเหตุผลของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวทุกคน แปลว่าเหตุผลรู้ผิดชอบชั่วดีของมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของ Lex Aeterna แต่เราเรียกว่าเป็น Lex Naturalis หรือ Natural Law ก็เพราะเป็นเหตุผลที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) กฎหมายนิรันดรส่วนที่รู้ได้นี้จะต้องเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล (Rational)

ซามูเอล ปูเฟนเดอร์ฟ (Samuel Pufendorf 1632 - 1694 Professor) มหาวิทยาลัย ไฮเดินเบิร์ก เยอรมันนี่ ซึ่งเป็นนักคิดนิติปรัชญา สอนว่าทุกคนจะต้องให้ความนับถือต่อผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะที่โดยธรรมชาติเขาขอมมีความเท่าเทียมกับเรา คือ มีฐานะที่เป็นคนเหมือนกัน หลักการนี้เกิดจากหลักการที่กล่าวถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์ตามที่เขาคงจะเป็น ควรจะได้

จากหลักการนี้ ทำให้เกิดหลักเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์และประชาธิปไตยจากหลักนี้เขาทำให้ยอมรับกันทั่วไปว่า คนไม่ควรมียุติธรรมและได้เปรียบเหนือคนอื่น ทุกคนควรจะได้ตามคุณธรรม (Merit) ของเขา หลักการนี้เป็น Active Precept⁷

⁶ศ.ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548). หน้า 328.

⁷เรื่องเดียวกัน. หน้า 20.

ในราว 600 ปีก่อนคริสตศักราช มีแนวความคิดของกรีกโบราณเกี่ยวกับความยุติธรรม เริ่มจากนักคิดของ สำนัก Pythagorean อธิบายว่า ความยุติธรรมนั้นย่อมก่อให้เกิดความเสมอภาค ด้วยหลักความเท่าเทียมกัน ความยุติธรรมจะให้ความเท่ากันแก่สิ่งที่เท่ากันเสมอ นักคิดอีกคนหนึ่ง คือ เฮราคลิตุส Heracleitus (536-470 B.C.) เฮราคลิตุส อธิบายว่า การที่มนุษย์มีสติปัญญา (Wisdom) ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจความเป็นไปของสรรพสิ่ง และยังสามารถเข้าใจมนุษย์ด้วยกันได้เป็นอย่างดี ก็เพราะเหตุผลสากล (Logos) แทรกตัวอยู่ในตัวมนุษย์ ในขณะที่สัตว์และพืช มีอยู่น้อยกว่าและหยากกว่า และเนื่องจากเหตุผลสากล (Logos) นี้เป็นสิ่งที่ทำหน้าที่นำส่วนต่างๆ ของมนุษย์อยู่ตามธรรมชาติ มนุษย์จึงควรประพฤติปฏิบัติตามการชักนำของเหตุผลสากลนั้นคือ มนุษย์ควรใช้สติปัญญานำอารมณ์และเอาชนะความต้องการของกิเลส ควรไตร่ตรองสิ่งต่างๆ อย่าง มีเหตุผล มาตรฐานความประพฤติที่ถูกต้องของมนุษย์จึงควรสอดคล้องกับความมีเหตุผล⁸

ในยุคกรีกยังมีนักคิดที่ให้ปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์และความยุติธรรมอีกหลายท่าน เช่น โสกราตีส อริสโตเติล ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจแนวคิดความยุติธรรม ความเสมอภาคของมนุษย์ได้ ดังนี้

โสกราตีส อธิบายระบบศีลธรรมและหลักความยุติธรรมว่า “Knowledge is Virtue” คือ สอนว่าเราควรปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะสิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ มิใช่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะสิ่งนั้นเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจ

อริสโตเติล มีความเห็นว่า มนุษย์ต้องการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม (Social Being) เมื่อมนุษย์ได้มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มนุษย์จะมีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติของตัวได้มากที่สุด การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นการดำเนินชีวิตที่ต้องเป็นไปตามหลักเหตุผลด้วย เหตุนี้การมีชีวิตร่วมกันในรัฐย่อมจะทำให้มนุษย์มีชีวิตอย่างสมบูรณ์ได้มากที่สุด การปกครองด้วยเหตุผลนั้น คือการปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ เพราะกฎหมายก็คือเหตุผลที่ปราศจากกิเลส การปกครองโดยเหตุผลหรือการปกครองโดยถือกฎหมายเป็นใหญ่ (The Rule of Law) ย่อมเป็นการปกครองที่ดีกว่าการปกครองโดยมนุษย์ซึ่งถืออย่างไรเสียก็ยังมีธรรมชาติของสัตว์รวมอยู่ด้วย

อริสโตเติล เห็นว่า ในกรณีที่มีปัญหาไม่เป็นที่ยุติยอมอนุญาตให้มีการนำเอาหลักความเป็นธรรม หรือหลัก Equity เข้ามาปรุงแต่งกฎหมายให้สอดคล้องเหตุผลและเป็นธรรมได้ และการนี้แท้จริงก็สอดคล้องกับธรรมชาติของการปกครอง โดยกฎหมายอยู่แล้ว การอธิบายของอริสโตเติล นี้เป็นการชี้ช่องให้แก่การใช้หลักเหตุผลเข้ามาปรุงแต่งกฎหมายให้ยืดหยุ่นเป็นธรรมแก่กรณี

⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 96.

เฉพาะเรื่องของนักกฎหมายในเวลาต่อมา การที่ยึดถืออยู่ว่ากฎหมายย่อมมีเหตุผลในตัว การใช้กฎหมายจะต้องใช้ให้สอดคล้องกับความเป็นธรรมในแต่ละเรื่อง พื้นฐานความคิดทำนองนี้ส่วนหนึ่งก็ได้จากหลักปรัชญาของกรีก⁹

สำนักสโตอิก กับกฎหมายธรรมชาติ (Stoic School) จากความคิดของ อริสโตเติล ซึ่งเชื่อในเรื่องของเหตุผลของมนุษย์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หรือเป็นดั่งเครื่องมือที่สามารถนำไปสืบค้นเกณฑ์อันเป็นสากลธรรมชาติ ความคิดดังกล่าวของ อริสโตเติล มีอิทธิพลสืบเนื่องมาถึงสำนักสโตอิก (Stoic School) ซึ่งก่อตั้งในราว 300 กว่าปีก่อนคริสตกาล โดยมี เซโน (Zeno : 350-260 B.C.) เป็นผู้ก่อตั้งสำนักนี้ ข้อสังเกต ปรัชญาความคิดของสำนักดังกล่าวนี้มีอิทธิพลความคิดที่มีผลต่อเนื่องจนถึงยุคปฏิวัติในฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789

สำนักสโตอิก มีแนวคิดพื้นฐานว่าในจักรวาลซึ่ง โลกมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งนั้น ประกอบด้วย แก่นสาร (Substance) และ เหตุผล (Reason) หรือความเป็นเหตุผลนี้จะเป็นเสมือนกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่มีลักษณะแน่นอน, ทัวไปหรือเป็นระเบียบสม่ำเสมอ ซึ่งคอยควบคุมความเป็นไปของจักรวาลมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติของจักรวาลและเป็นสัตว์โลกที่รู้จักคิดใช้เหตุผล จึงย่อมถูกกำหนดควบคุมโดย เหตุผลอันเป็นสากล เหตุผลในฐานะเป็นพลังทางจักรวาลจึงเข้าไปครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างรวมทั้งเป็นพื้นฐานของกฎหมายและความยุติธรรมด้วย กฎเกณฑ์ธรรมชาติหรือกฎหมายธรรมชาติจึงย่อมถือเป็นสิ่งเดียวกับกฎเกณฑ์แห่งเหตุผล โดยเหตุนี้จึงย่อมเข้าถึงกฎหมายธรรมชาติได้ด้วยการใช้เหตุผลของเขาเองและเหตุผลนี้เอง ที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้นในทรรศนะของสโตอิก

1. มนุษย์มิได้เกิดมาเพื่อแสวงหาความสุขหรือความสะดวกสบาย แต่มนุษย์จำต้องยอมทนทุกข์ทรมานกับการปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกต้อง

2. การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ต้องเป็นไป อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ, สอดคล้องกับเหตุผลหรือคุณงามความดี และที่สำคัญมนุษย์ควรจะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีอิสระจากอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติต่าง ๆ พยายามต่อสู้ เพื่อบรรลุถึงความสงบสันติหรือกลมกลืนอย่างรอบด้านภายในใจ ที่เรียกว่า “ธรรมชาตินิยม” (Natural Law)

ความเชื่อในเรื่องการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีความเสมอภาคกัน โดยไม่จำกัดสัญชาติหรือเผ่าพันธุ์ คำสอนเช่นนี้จึงเป็นความเชื่อในเรื่องสากลนิยม (Cosmopolitan Philosophy) ไม่ให้ยึดคิดในเชื้อชาติ, เผ่าพันธุ์, หรือศาสนา สอนให้คนมีจิตใจ

⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 120

กว้างขึ้นและยอมรับเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคนรวมทั้งเรื่องความเป็นสากลของกฎหมาย
 ธรรมชาติ ในแง่นี้เองที่เราพบว่าอุดมคติสูงสุดของสำนักสโตอิก อยู่ที่เรื่องรัฐแห่งโลก (World –
 State) หรือโลกนิยม โดยที่มนุษย์ทุกคนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเป็นธรรม¹⁰

ต่อมากรีกเชื่อมความรู้นี้เรื่องลงไป ความเจริญรุ่งเรืองก็ได้เคลื่อนย้ายมาสู่
 อาณาจักรโรมันซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อราว 1000 ปีก่อนคริสตกาล

ชาวโรมันได้นำเอาแนวคิดทางปรัชญาของกรีกมาศึกษาและนำมาใช้เป็นแนว
 ปฏิบัติในการปกครองและบรรจงพัฒนาให้เป็นระบบกฎหมายที่เชื่อมโยงกันเป็นตัวอย่างแก่ประเทศ
 อื่นๆ ทั่วโลก นักปราชญ์คนสำคัญของโรมัน คือ ซิเซโร (Cicero 106-43 B.C.)

ซิเซโร มีความคิดเป็นแบบนักกฎหมายธรรมชาตินิยมเขากล่าวถึงกฎหมายไว้ว่า

“True law is right reason, harmonious with nature, diffused among all, constant,
 eternal. A law which calls to duty by its commands and restrains from evil by its prohibitions. . .
 It is a sacred obligation not to attempt to legislate in contradiction to this law, nor may it be
 derogated from nor abrogated, In deed by neither the Senate nor the people can we be released
 from this law, nor does it require any but ourself to be its expositor or interpreter, nor is it one law
 at Rome and another at Athens, one now and another at a later time, but one eternal and
 unchangeable binding all nations through all time.”

“กฎหมายที่แท้จริง คือ เหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติ แผ่ซ่านไปในทุก
 สิ่งทุกอย่าง สม่่าเสมอเป็นนิรันดร์ เป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดหน้าที่ที่จะต้องทำโดยคำสั่งหรือห้าม
 ไม่ให้กระทำความชั่วโดยข้อห้าม เป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่เราจะต้องไม่พยายามที่จะบัญญัติ
 กฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายนี้ กฎหมายนี้ไม่อาจที่จะถูกตัดทอนแก้ไขหรือเพิกถอนยกเลิกเสียได้
 อันที่จริงแล้วไม่ว่าวุฒิสภาหรือประชาชนก็ไม่มีอำนาจที่จะปลดเปลื้องเราให้พ้นจากบังคับของ
 กฎหมายนี้ และเราไม่จำเป็นต้องพึ่งบุคคลหรือสิ่งอื่นใดนอกจากตัวเราเอง ที่จะเป็นผู้อธิบายให้เห็นว่า
 กฎหมายนั้นคืออะไร หรือตีความว่ากฎหมายนั้นมีความหมายอย่างไร กฎหมายนี้ไม่เป็นอย่างหนึ่งที่
 กรุงโรม และเป็นอีกอย่างหนึ่งที่เอเธนส์ เป็นอย่างหนึ่งในขณะนี้และเป็นอีกอย่างหนึ่งในสมัยอื่นๆ

¹⁰ รศ. สิทธิกร ศักดิ์แสง “สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ (Historical Law School)”

แต่ยังคงเป็นกฎหมายอันหนึ่งอันเดียวไม่เปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร และผูกพันบังคับทุกชาติทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัย”¹¹

หากดูและศึกษาจากความคิดของซิเซโร จะเห็นได้ว่า ความคิดของนักปราชญ์โรมันโบราณ เชื่อว่า กฎหมายจะต้องมีความเท่าเทียม ยุติธรรมเสมอกับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นใคร ที่ใด ให้ ความหมายที่เป็นนิรันดรสำหรับบังคับใช้กับมนุษย์ ความคิดทางด้านความยุติธรรมและอาจกล่าว ได้ว่าการบังคับใช้จะสอดแทรกในความคิดของนักปราชญ์โรมัน สอดคล้องกับธรรมชาติกฎหมาย เป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติมีอยู่ในใจคนทุกคน

หลังจากยุคโรมันแล้วในศตวรรษที่ 16-19 ทางยุโรปได้มีความคิดเกี่ยวกับความ ยุติธรรม ความเสมอภาคของมนุษย์ ดังนี้

จอห์น ล็อก (John Locke 1632-1704) จอห์น ล็อก เป็นชาวอังกฤษ เขาอธิบายว่ามนุษย์ นั้นตามสภาวะธรรมชาติมีความต้องการสันติภาพและความเสมอภาค มนุษย์รู้กฎเกณฑ์กฎหมายได้ มนุษย์รู้จักเคารพความเสมอภาคและความเป็นอิสระของมนุษย์ด้วยกันเพื่อความสงบเรียบร้อยที่มี อยู่ในธรรมชาติ มนุษย์จึงเข้าอยู่รวมกันในสถานะเหมือนทำสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อให้มีรัฐบาลมาปกครองโดยยุติธรรมและสงบเรียบร้อย

หากดูจากความคิดของล็อก จะเห็นได้ว่า ล็อก เชื่อว่า รัฐบาลจะต้องมีความยุติธรรม ใให้กับประชาชนของตนเพื่อให้อยู่กัน โดยสงบ สันติ ความคิดนี้ก็อาจแปลความได้ว่า รัฐบาลที่ ปกครองจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนของตนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ยุติธรรม โดยเท่าเทียมกัน ตามสัญญาประชาคมที่ประชาชนให้รัฐนั้นทำกันไว้

จอห์น ล็อก ผู้นี้เป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดเรื่องหลักการแบ่งแยกอำนาจ แต่เขาไม่ได้ลง ลึกอธิบายรายละเอียดไว้ ต่อมาเป็นผู้นำแนวคิดของเขามาคิดอธิบายต่อจนเป็นที่โด่งดังมาถึงยุค ปัจจุบัน คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ คือ มองเตสกีเออร์ (Montesquieu)

รูสโซ (Rousseau) ชาวฝรั่งเศสเป็นนักคิดที่ยืนยันถึงเสรีภาพของประชาชน เขาเป็น หนึ่งในนักคิดสำนักธรรมชาตินิยม เขามองว่ามนุษย์ย่อมมีสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคกันตาม ธรรมชาติ ความคิดของเขามีอิทธิพลต่อการปฏิวัติในฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาเพื่อให้เกิดระบบ กฎหมายรัฐธรรมนูญแบบเสรีนิยม และการจัดทำประมวลกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะแบบธรรมชาติ นิยม ในประมาณศตวรรษที่ 19 ซึ่งหลักสหรัฐอเมริกาประกาศอิสรภาพเมื่อปี ค.ศ. 1776 และการ

¹¹ ศ.ดร.ปริดี เกษมทรัพย์. เรื่องเดิม. หน้า 125

ปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 มีการเขียนถึงหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ในรัฐธรรมนูญ และในกฎหมาย ต่อมาอิทธิพลความคิดด้านชนชาตินิยม โดยเฉพาะเรื่องความเสมอภาค แผ่กระจายไปสู่ประเทศในยุโรปอื่นๆ เช่น ในประเทศออสเตรีย ประมวลกฎหมายแพ่งออสเตรีย ประกาศใช้เมื่อ ปี ค.ศ. 1811 มาตรา 16 บัญญัติ ถึงความเป็นบุคคล และความเสมอภาคของบุคคลและโดยรวมของประมวลกฎหมายดังกล่าว มีการรับรองหลักเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพไว้อย่างดี ต่อมาในปี ค.ศ. 1804 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส โดยพระเจ้านโปเลียน ประกาศใช้ก็มีการนำหลักความเสมอภาคมาบัญญัติไว้และให้นำไปบังคับปฏิบัติ

นักคิดเกี่ยวกับปรัชญากฎหมายธรรมชาติในยุคปัจจุบันที่โดดเด่นผู้หนึ่ง คือ โรนัลด์ ดวอร์กิน (Ronald Dworkin) เขายืนยันความเชื่อเรื่อง “ความยุติธรรม” และความจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม

โดยสรุปจะเห็นได้ว่านักคิด นักปราชญ์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ได้คิดและพูดถึงหลักความเสมอภาคของมนุษย์ความยุติธรรมกับกฎหมายมาตั้งแต่สมัยกรีก จนถึงปัจจุบัน ความเชื่อที่ว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกันมีความเสมอภาคกัน โดยธรรมชาติ จะต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมเสมอภาค ภายใต้กฎหมายเดียวกันซึ่งเป็นสากล นิรันดร ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ต้องให้ใครมาเขียนมาบัญญัติ สิ่งนี้ก็มีในธรรมชาติอยู่แล้ว แต่แม้มนุษย์เขียนกฎหมายขึ้นกฎหมายก็ต้องบังคับใช้อย่างเท่าเทียม เสมอภาคกันกับบุคคลหรือมนุษย์ด้วยกัน

สำนักกฎหมายธรรมชาติ เป็นสำนักที่โดดเด่นในการให้ความสำคัญของความเสมอภาคของมนุษย์การที่กฎหมายต้องมีความเสมอภาคกับมนุษย์ แต่นิติปรัชญาดังกล่าวก็ยังมีในความคิดของนักคิด นักปราชญ์ สำนักคิดอื่นๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่อดีตกาลมนุษย์ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคของมนุษย์และการเขียนกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายที่ต้องให้ความเสมอภาคโดยทั่วกันมีสำนักคิดทางนิติปรัชญาที่โดดเด่นที่จะกล่าว คือ สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positivism law school) แม้สำนักความคิดนี้จะถือว่ากฎหมายยึดคำสั่งของรัฐาธิปไตย แต่เห็นว่าการบัญญัติกฎหมายจะต้องมีความยุติธรรมอย่างเสมอภาคกัน การใช้กฎหมายหรือการตีความกฎหมายจะต้องปราศจากความลำเอียง

สำนักกฎหมายเสรี ซึ่งมีนักคิดที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค การปฏิบัติที่เสมอภาคกัน คือ จอห์น รอลว์ส (John Rawl)

จอห์น รอลว์ส พูดถึงเสรีภาพ (liberty) กับความเสมอภาค (equality) โดยนำเสนอให้เห็นแนวคิดที่มองความยุติธรรมเสมือนการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม (justice as fairness) รอลว์ส เน้นแนวคิดหลักในเรื่องของความยุติธรรม นามธรรมที่เป็นการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม

จอห์น 롤ด์วีส เสนอความคิดเรื่องความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน (fair situation) และ เสรีภาพที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน (A principle of equal basic liberties) เพื่อปกป้องคุ้มครองเสรีภาพ ในด้านต่าง เขามองว่า พลเมืองทุกคนมีอิสระเสรีเท่าเทียมเสมอภาคกัน สังคม รัฐ จะต้องมีความเป็น ธรรมแก่พลเมือง โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ เพศ สถานะ ศาสนา ชนชั้น

ผลงานระยะหลังของจอห์น ไรลด์วีส เป็นการเสนอแนะว่าสังคมที่มีความเป็นพหุ ลัทธิ (Pluralistic society) สามารถที่จะเป็นสังคมที่มีความยุติธรรมสำหรับสมาชิกทุกคนในสังคม เขาเสนอความเห็นที่ สาธารณชนควรจะค้นหาคำตอบอย่างมีเหตุผล โดยหลีกเลี่ยงเหตุผลในเชิง ศาสนาเข้มแข็งหรือเหตุผลตามลัทธิปรัชญาต่างๆ ไรลด์วีส นับถือแนวคิดของคานท์ (Kant) เป็นอย่าง ยิ่ง เขายกความคิดของคานท์ มากล่าวว่า ตามหลักการของประชาธิปไตยเสรีที่มีเหตุผลอันรับรู้กัน แพร่หลาย เราพึงหลีกเลี่ยง “สงคราม” อย่างที่สุด

จอห์น ไรลด์วีส มองว่าพลเมืองทุกคนมีอิสระเสรีและเท่าเทียมกัน ดังนั้นสังคมจึงต้องม ี ความเป็นธรรม (Fair) พลเมืองมีอิสระเสรี เนื่องจากพลเมืองมองเห็นตนเองเชื่อมโยงกับการ เรือหรือสิทธิของตนต่อสถาบันทางสังคมต่างๆ พลเมืองไม่ใช่ทาส ไม่ใช่ข้าที่ ต้องพึ่งพิง สถานภาพทางสังคมของผู้อื่น พลเมืองมีอิสระเสรี เพราะว่าได้เห็นอัตลักษณ์สาธารณะของตน ที่ ไม่ได้ร้อยรัดมัดตรึงกับลัทธิความเชื่อใดๆ ตัวอย่างเช่น พลเมืองคนหนึ่งอาจจะหันไปเปลี่ยนศาสนา ไปนับถือศาสนาอิสลาม หรืออาจจะไม่ยอมรับศาสนาที่เคยนับถืออยู่เดิม ก็ยังนับเป็นการดำรงสิทธิ ทางการเมืองและเสรีภาพในการเปลี่ยนศาสนาความเชื่อ ในท้ายที่สุด พลเมืองมีอิสระเสรีก็เพราะว่า เขาหรือเธอสามารถแสดงความรับผิดชอบในการวางแผนชีวิตของตน ทั้งนี้ ภายใต้โอกาสและ ทรัพยากรที่ตนสามารถคาดหวังได้อย่างสมเหตุสมผล

พลเมืองมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องความสามารถในการมีส่วนร่วมใน ความร่วมมือทางสังคม พลเมืองบางคนอาจจะม ีทักษะมาก หรือมีทักษะน้อยกว่า มีสติปัญญามาก หรือน้อยกว่า หรือพลเมืองบางคนอาจจะมีอำนาจมากกว่าคนโดยทั่วไป ทว่าความแตกต่างเหล่านี้ ต้องไม่มีผลต่อสถานภาพที่เท่าเทียมกันของพลเมืองทุกคน

ในทัศนะของจอห์น ไรลด์วีส พลเมืองไม่ได้มีเพียงอิสระเสรีและความเสมอภาคเท่า เทียมกันเท่านั้น ทว่า พลเมืองยังเป็นผู้ที่มีเหตุผลและมีหลักการความสมเหตุสมผล พลเมืองมีเหตุผล เพียงพอที่จะเข้าใจความหมายของการให้ความร่วมมืออย่างเป็นธรรม แม้ว่า จะต้องให้ความร่วมมือ บนต้นทุนของผลประโยชน์ของตน ทั้งนี้ พลเมืองก็จะคิดว่า คนอื่นๆ ในสังคมก็จะเต็มใจทำการ เช่นเดียวกับตน ในแนวคิดเรื่องความยุติธรรมในฐานะการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม ไรลด์วีส เรียก ความมีเหตุมีผลนี้ว่าเป็น “ความรู้สึกในเรื่องความยุติธรรม” (Sense of justice) พลเมืองยังมีหลักการ

แห่งเหตุและผล เพราะว่าพลเมืองทุกคนมีความสามารถในการดำเนินการหรือทบทวนทัศนคติของตนที่มีต่อคุณค่าที่พึงงามในชีวิตมนุษย์ รอลว์ส เรียกความสามารถนี้ว่า “แนวคิดเรื่องความดี” (Conception of the good) ความสามารถที่จะรับรู้ความคิดเรื่องความดีนี้มีที่มาจากพลังอำนาจของศีลธรรมสองประการ (Two moral powers)

เช่นเดียวกับทฤษฎีความยุติธรรมของนักปรัชญาคนอื่นๆ อาทิ ฮอบบส์ (Hobbes) ล็อก (Locke) และ มิลล์ (Mill) ความยุติธรรมในฐานะการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรมจำเป็นต้องนับเนื่องมาจาก “สินทรัพย์ขั้นต้น” (Primary Goods) ที่เป็นสิ่งสำคัญอันนำไปสู่พลังอำนาจแห่งศีลธรรมสองประการ และเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความคิดเรื่องชีวิตที่พึงงาม “สินทรัพย์ขั้นต้น” ของ รอลว์ส ได้แก่

1. สิทธิพื้นฐานและเสรีภาพ;
2. เสรีภาพในการเคลื่อนไหว และเสรีภาพในการเลือกอาชีพการงานที่มีให้เลือกอย่างมากมาย;
3. อำนาจในที่ทำงานและตำแหน่งหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ;
4. การมีรายได้และความมั่งคั่ง;
5. การนับถือตนเองบนฐานทางสังคม: การได้รับการยกย่องในสถาบันสังคม อันทำให้พลเมืองรู้สึกมีคุณค่า และมีความมั่นใจในการดำเนินตามแผนชีวิตของตน

พลเมืองทุกคนมีผลประโยชน์พื้นฐานเหล่านี้เหมือนกัน คือพยายามแสวงหาสินทรัพย์ขั้นต้นทั้งห้าประการให้ได้มากๆ ทั้งนี้ สถาบันทางการเมืองจะประเมินว่าพลเมืองแต่ละคนสามารถได้รับสินทรัพย์เบื้องต้นเหล่านี้ได้ดี หรือไม่ เพียงไร ความสำคัญทางการเมืองอย่างที่สุดอยู่ที่ว่าสินทรัพย์เบื้องต้นที่ประชาชนพลเมืองพึงจะได้รับนั้นมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันเพียงไร

แนวคิดเรื่อง สังคมของจอห์น รอลว์ส เป็นแนวคิดที่ถูกกำหนดโดย “ความเป็นธรรม” (Fairness) สถาบันสังคมจะต้องปฏิบัติต่อสมาชิกทุกคนในสังคมที่เข้ามาให้ความร่วมมือด้วยความเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศสถานะ ศาสนา ชนชั้น โดยใช้หลักการแห่งการมีชีวิตที่พึงงามและอื่นๆ

จอห์น รอลว์ส ยังย้ำเน้นความสำคัญของ “การปรากฏต่อสาธารณะ” (Publicity) ในฐานะเป็นมิติหนึ่งของความเป็นธรรม ในสิ่งที่รอลว์ส เรียกว่า “สังคมที่มีการจัดระเบียบที่ดี” (a well-ordered society) จะต้องมิหลักการชุดหนึ่งที่ทำให้โครงสร้างพื้นฐานเป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในสาธารณะ และการกำหนดความถูกต้องของหลักการดังกล่าวจะต้องเป็นการรับรู้และ

ยอมรับในเหตุผลเมืองที่มีเหตุผลทุกคน ทั้งนี้ เนื่องจากว่า หลักการสำหรับโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะต้องเป็นสิ่งที่นำไปบังคับใช้ในสังคม¹²

แนวคิดของนักนิติศาสตร์ไทย

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคหรือเลือกปฏิบัติในกฎหมายที่ผ่านมาได้กลายเป็นคำขอดนิยมนิยมของสังคมไทย ที่ผู้พูดต้องการสื่อความหมายว่า “ในเรื่องเดียวกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอันเป็นความไม่ถูกต้อง” หากฝ่ายที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกฎหมายก็จะมีการประท้วงประท้วง ไล่ความหรือเสียดสีฝ่ายตรงข้าม ซึ่งหากมิได้รับฟังข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้วก็จะเกิดความเข้าใจผิดและมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันและมองว่าเป็นการปฏิบัติสองมาตรฐานได้ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ถ่องแท้เสียก่อน เพื่อจะได้แยกแยะความถูกต้องหรือความผิดของการกระทำที่ต้องปฏิบัติแตกต่างกันออกไปทั้งนี้เพราะการปฏิบัติที่แตกต่างกันนั้น มิได้เกิดขึ้นจากเจตนา เพราะสาเหตุของการเลือกที่รักมักที่ชัง หรือการเล่นพรรคเล่นพวกแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแต่การปฏิบัติที่แตกต่างกันนั้น อาจเกิดจากข้อเท็จจริงที่ไม่เหมือนกันซึ่งต้องถือว่าเป็นคนละกรณี ผลลัพธ์จึงต้องออกมาแตกต่างกัน หรืออาจเกิดจากความไม่รู้ การหย่อนความสามารถ หรือความพลั้งเผลอของผู้ปฏิบัติก็ได้ ซึ่งเป็นกรณีที่มีได้เกิดขึ้นเพราะความจงใจหรือเจตนา ซึ่งจะถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรมเสียเลยมิได้ และอาจไม่เข้าข่ายเป็นการปฏิบัติสองมาตรฐานก็ได้

แนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมดังกล่าว มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน สำหรับในประเทศไทยของเราเองได้มีการตื่นตัวกันมากที่จะนำแนวคิดนี้มาสู่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อแก้ปัญหาสังคมในบ้านเมืองเราขณะนี้ โดยนักการศึกษาส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่าหากเรามีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสูง แม้จะเผชิญกับความยุ่งยากในการนำทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์แม้มีอุปสรรคมากมายต่อการพัฒนาประเทศ แต่ประชากรที่มีคุณภาพน่าจะฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ด้วยวิริยะอุตสาหะด้วยความหาญกล้าดแห่งปัญญา และด้วยคุณธรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ซึ่งกลุ่มมนุษยนิยมเชื่อว่า ถ้าเด็กถูกเลี้ยงในบรรยากาศของความรักความอบอุ่น เขาจะมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจให้คนอื่น ถ้าเด็กถูก

¹² รองศาสตราจารย์ ดร. กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. ทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอลล์ส, (กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2553.

เลี้ยงให้รู้จักช่วยตัวเองตามวัย ตามความถนัด ความสนใจและตามบทบาทหน้าที่ภายใต้การให้กำลังใจจากผู้ใหญ่ เด็กนั้นจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ในสังคมกลุ่มมนุษย์นิยมมีความเชื่อว่าการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนเรานั้นจะทำได้โดยให้คนมองเห็นส่วนดีในตนเองและเกิดแรงจูงใจในการนำส่วนดีมาใช้ประโยชน์ ให้รู้จักวางแผนชีวิตและสร้างพลังใจให้ดำเนินชีวิตไปตามแผน ให้ได้มีโอกาสศึกษาตนเองในแง่มุมต่าง ๆ และให้ได้แนวทางในการเรียนรู้บุคคลอื่น ๆ ที่แวดล้อมตนเพื่อปรับตนในการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างได้ประสิทธิภาพ เกิดการยอมรับตนเอง ยอมรับคนอื่น เมื่อยอมรับตนเองก็เกิดความเชื่อมั่นปฏิบัติตนเป็นธรรมชาติ ลดความก้าวร้าว และความเก๋บกดลงไปได้ เมื่อยอมรับคนอื่นก็จะทำให้มองโลกในแง่ดีทำให้อยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

พระราชดำรัสในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาสองมาตรฐาน (Double Standard) มาแล้วเช่นกันเมื่อหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งจะได้ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำรายละเอียดมาแจ้งให้ทราบในโอกาสต่อไป¹³

¹³ โปรดดู พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต วันอังคารที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๔ มีความตอนหนึ่งว่า-แต่อีกอย่างหนึ่งที่จะพูดแล้วก็แต่ละคนก็ต้องโกรธตัวเอง ไม่ใช่โกรธคนอื่น อย่างคนที่มีความคิดอย่างหนึ่งแล้วก็ไปเจอคนที่มีความคิดอีกอย่างหนึ่ง ก็โกรธเขา รู้สึกโกรธ รู้สึกเคืองว่าทำไมเขาไม่มีความคิดเหมือนกัน ใจไม่มีความคิดเหมือนกันมันเป็นไปได้แต่ที่นำโกรธที่สุดก็คือ ตอนที่เราคิดอย่างนี้ พຽນนี้เราคิดอีกอย่าง ขัดกันเอง ขัดกับตัวเอง ในตัวเองขัดกันนี้ไม่รู้มาคิดมา ๓ วันแล้วว่าจะแปลเป็นภาษาไทยว่าอย่างไร คือว่าแปลไม่ได้ หมู่นี้ฟังแต่ภาษาอังกฤษ ฟังภาษาไทยไม่ได้ไม่รู้เรื่องเพราะว่าไปฟังวิทยุไทยเขาก็พูดภาษาอังกฤษ ทีนี้ก็เป็นเรื่องของภาษาอังกฤษจำไม่ได้อีกแล้ว จำไม่ได้จริงๆ คือสมองมันชักจะเลือนอายุมันมาก ก็เลยมีเรื่องของความคิดที่ขัดกัน มีคนละมาตรการ มาตรฐานเขาเรียกภาษาอังกฤษว่า "Double Standard" "Double" ก็สองอย่าง "Standard" ก็เกณฑ์ เกณฑ์หรือมาตรการ มาตรฐาน มาตรฐานที่มีสองอย่างคือหมายความว่าเราคิดว่า สำหรับตัวเองอะไรดี แล้วก็บอกแต่จะไปพูดกับอีกคน ไปพูดอีกอย่างว่าอันนั้นเป็น Double Standard อย่างสำหรับเราคนไทยถือว่าทำอะไรอย่างนะดี แต่เราไปบอกต่างประเทศเขาพูดอย่างนั้น เขาไม่ดี เนี่ยเรามี Double Standard ใจคำว่า Double Standard มันทำให้ความเจริญไม่เกิดขึ้น แต่ว่าอาจจะนึกว่าความเจริญเกิดขึ้นได้เพราะว่าเราไปตัมเขาได้ เราไปหลอกเขาได้แต่ความจริง Double Standard นี้มีทั่วไป ทั่วโลก ไม่ใช่เมืองไทยไม่เคยก่อนนี้ไม่มีเท่าไร Double Standard ต่างประเทศมีมากกว่าแต่ว่าเดี๋ยวนี้ เมื่ออย่างที่ว่าพูดภาษาฝรั่งเราก็ต้องมีบ้าง

สำหรับคำว่า “สองมาตรฐาน” ไม่ได้เป็นคำศัพท์ด้านนิติศาสตร์แต่เป็นภาษาพูด ซึ่งหากจะหาคำในทางกฎหมายมาใช้แทนคำดังกล่าวแล้ว ก็อาจใช้คำว่า “เลือกปฏิบัติ” ก็ได้ และคำว่า “สองมาตรฐาน” ยังเป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในเชิงลบเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบเท่านั้นที่จะนำคำดังกล่าวมาใช้ เพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติสองมาตรฐานย่อมจะไม่นำมาบอกกล่าวให้ผู้อื่นได้รับรู้อย่างแน่นอน แต่ผู้ที่เสียประโยชน์จากการปฏิบัติสองมาตรฐานย่อมต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรฐานเดียว

คำว่า “สองมาตรฐาน” หรือ “Double Standard” เป็นคำที่ถูกนำมาใช้เรียกบรรดาการกระทำ การดำเนินการ หรือการบริหารจัดการในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างกลุ่มเป้าหมายกัน และผลที่เกิดขึ้นตามมามีความแตกต่างกัน โดยผู้กระทำ ผู้ดำเนินการ หรือผู้บริหารจัดการเรื่องดังกล่าวอาจกระทำโดยมีหรือไม่มีเจตนา หรือไม่รู้ หรือโดยย่อความสามารถก็ได้

ในปัจจุบันคำดังกล่าวถือเป็นคำขอดนิยามและถูกนำมาใช้ในเรื่อง “การเมือง” เป็นอย่างยิ่ง โดยจะนำมาใช้ในลักษณะที่เป็นคุณหรือเป็นโทษกับบุคคล ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้ว ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการกระทำสองมาตรฐานก็จะไม่รู้สึกรับรู้เรื่องดังกล่าวเพราะคิดว่าเป็น “สิทธิพิเศษ” ที่เกิดขึ้น ทำให้ตนได้รับการปฏิบัติด้วยมาตรฐานที่ดีกว่า จึงไม่เรียกร้องใด ๆ เพราะตนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ แต่ในทางกลับกันฝ่ายที่ได้รับการปฏิบัติที่ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่งก็มักจะเรียกร้องหามาตรฐาน เพราะสิ่งที่ตนได้รับนั้นก่อให้เกิดผลกระทบมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้น หากเมื่อใดก็ตามที่มีการกล่าวอ้างเรื่อง “สองมาตรฐาน” ก็หมายความว่า จะมีผู้หนึ่งหรือฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ ส่วนอีกผู้หนึ่งหรืออีกฝ่ายหนึ่งก็จะเป็นผู้เสียประโยชน์นั่นเอง

ปัญหาสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้น มิได้เกิดขึ้นจากข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของตัวบทกฎหมาย แต่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย โดยผู้ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐเลือกที่จะใช้อำนาจหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่แตกต่างกันภายใต้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์เดียวกัน รวมถึงการที่มีอำนาจที่มีหน้าที่จะต้องดูแลเรื่องต่าง ๆ ได้ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วย¹⁴

¹⁴ “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.senate.go.th/lawdatacenter/includes/FCKeditor/upload/Image/b/s37%20jun_7_6.pdf, 2558.

โดยสรุป แนวคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมนุษย์ทุกคนจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน แนวคิดดังกล่าวเป็นมุมมองของ “สำนักกฎหมายธรรมชาติ” (Natural Law School) ที่มองว่าสิ่งเหล่านี้ติดตัวมาแต่กำเนิด และถึงแม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ยังคงมีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่รัฐและสามัญชนทุกคนมีอาจปฏิเสธได้ นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่าการยอมรับหลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับแนวความคิดในเรื่อง “ปัจเจกชนนิยม” อีกด้วย เพราะการที่รัฐหรือบุคคลต้องยอมรับและเคารพต่อหลักความเสมอภาคนั้น เท่ากับเป็นการยอมรับสิทธิตามธรรมชาติของปัจเจกชนแต่ละคนด้วยเช่นกัน หลักความเสมอภาคอันมีที่มาดั้งเดิมจากแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติผนวกกับแนวความคิดปัจเจกชนนิยมจึงมีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรม ถึงแม้ว่าสำนักกฎหมายธรรมชาติจะพยายามอธิบายให้เป็นรูปธรรมโดยยอมรับตามแนวคิดประการหนึ่งที่ว่า สิ่งที่เป็นกฎหมายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ในความเป็นจริงและทางปฏิบัติของนานาอารยประเทศในช่วงเวลานั้นแล้ว ถือว่าสิ่งที่เป็นกฎหมายและมีสภาพบังคับได้นั้นควรจะต้องได้รับการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ดังนั้น การที่จะทำให้หลักดังกล่าวมีสภาพบังคับได้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมก็คือการที่จะต้องนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการแปรสภาพที่มาจากกฎหมายตามเนื้อหาของที่มาของกฎหมายตามรูปแบบหลักความเสมอภาคเป็นส่วนหนึ่งในหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับในรูปแบบที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรโดย “สำนักกฎหมายบ้านเมือง” (Positive Law School) กล่าวคือ ได้รับการพิจารณาในมุมมองทางกฎหมายมิใช่ในขอบเขตทางปรัชญาแต่เพียงอย่างเดียวปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการรวมของความคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองและสำนักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการแปรสิทธิตามธรรมชาติของบุคคลมาเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย

การรับรองและคุ้มครองหลักความเสมอภาค โดยให้ถือว่าเป็น “หลักกฎหมายทั่วไป” ประการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องอื่นๆ และถูกอ้างอิงควบคู่ไปกับการรับรองและคุ้มครองเสรีภาพด้านต่างๆ ในสังคมประชาธิปไตยยุคปัจจุบันหลักกฎหมายทั่วไปด้วยความเสมอภาคจึงได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางมาโดยตลอดดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ

หลายๆ ฉบับของนานาอารยประเทศ¹⁵ รวมทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ¹⁶

ความเสมอภาคจึงหมายถึงความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคนในการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคเป็นแนวทางของการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่กำหนดสิ่งพึงกระทำระหว่างบุคคลในด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เช่น ความเสมอภาคทางโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ ความเสมอภาคทางสังคมที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ ภาษา ผิวสี เพศ ศาสนา รายได้ หรือทรัพย์สิน ชนชั้นวรรณะ รวมถึงความเห็นที่แตกต่าง ความเสมอภาคทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน และความเสมอภาคทางกฎหมายซึ่งหมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน รวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวมตั้งแต่การออกกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดีต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันต่อประชาชนทุกคน การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันด้วย

บทสรุปที่เป็นปัจจุบันที่ทำให้เห็นความสำคัญของความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ คำกล่าวของ ศ.ดร. คณิต ฅ นคร ที่ว่า มนุษย์เราต้องการ 2 อย่างเท่านั้น คือ 1. ความมั่นคงในชีวิตและ 2. ความเป็นธรรม แม้เราจะมี ความมั่นคง แต่ขาดความยุติธรรมมันก็แย่ ซึ่งความเป็นธรรมจะเกิดได้ก็จากกระบวนการยุติธรรมที่ดีและมีประสิทธิภาพ¹⁷

¹⁵ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. “หลักแห่งความเสมอภาคตามกฎหมายฝรั่งเศส”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.pub-law.net/article/ac_140644.html, 2558

¹⁶ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights (UDHR) “ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการปฏิบัติประสาเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง ข้อ ๒ บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพประดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด.”

¹⁷ คณิต ฅ นคร. “มั่นใจปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมได้ปรองดองเกิด”. มติชน. 2 มีนาคม 2558. หน้า

บทที่ 3

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในสหรัฐอเมริกา

ในบทที่ 3 นี้จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ วิสัยทัศน์ผู้นำ แนวความคิด แนวปฏิบัติ การปฏิบัติของหน่วยงาน คำพิพากษาศาล เกี่ยวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเคยมีปัญหาเรื่องการแตกแยกทางความคิดครั้งใหญ่ในประเทศ จนเกิดสงครามกลางเมือง (civil war) ขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1861-1865 เป็นเวลา 4 ปีเศษ โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ได้มองเห็นปัญหาและเดินตามแนวความคิด ปรัชญาของตน จนสามารถนำพาให้ประเทศสหรัฐอเมริกาผ่านพ้นปัญหาดังกล่าวและมีความมั่นคง เจริญก้าวหน้าท่ามกลางประชาชนส่วนใหญ่ที่มีสีผิวต่างกัน 2 ฝ่าย คือ ผิวขาว และ ผิวดำ โดยไม่เกิดเป็นปัญหาการแตกแยกของประชาชนในชาติอันจะบั่นทอนความมั่นคงในประเทศ แม้จะมีเหตุการณ์กระทบกระทั่งคนดำและคนขาวในประเทศบ่อยครั้ง แต่เหตุการณ์ก็ไม่รุกรลามบานปลายขยายวงจนเป็นปัญหาใหญ่ทางด้านความมั่นคง อันเป็นบทพิสูจน์แนวคิด ปรัชญา การดำเนินยุทธศาสตร์ที่แน่วแน่ของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ตั้งแต่อดีต คือ ประธานาธิบดี अबบราฮัม ลินคอล์น จนถึงประธานาธิบดีในยุคปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นของการแตกแยกความคิดของคนอเมริกันก่อนเกิดสงครามกลางเมืองอาจกล่าวอย่างกว้างๆ ได้ว่า สงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกาที่มีการแบ่งฝ่ายเป็นฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้มีสาเหตุ มาจากแนวความคิดเรื่องการเลิกทาส และรสนิยมการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันเท่านั้น

สงครามกลางเมืองอเมริกัน ความเป็นมาของชาวอเมริกัน โดยเฉพาะเรื่องทาสในยุคช่วงก่อนเกิดสงครามกลางเมือง นั้น การค้าทาสระหว่างอเมริกาเหนือมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1619 ซึ่งในช่วงเวลานั้นสหรัฐอเมริกายังตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อเป็นผู้รับใช้ในการหุงหาอาหารหรือทำหน้าที่อื่นๆ คนอาฟริกันก็ถูกนำมาทำสัญญาซื้อขายตามความพอใจของคนผิวขาวเพื่อทำหน้าที่รับใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นเวลายาวนานและการค้าทาสมีการขยายพื้นที่ไปทั่วสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ซึ่งทำให้ทั้งกฎหมายอังกฤษและกฎหมายอเมริกันถูกตราขึ้นและบัญญัติให้ชาวอาฟริกันที่อยู่ในอาณานิคมทั้งหลายทั้งปวงให้มีสิทธิและให้อยู่ในสถานะเป็นเช่น ทาสโดยพฤตินัย อีกทั้งต่อมาทางฝ่ายอเมริกาเหนือเองหรือประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการเรียกร้องแรงงานด้านเกษตรกรรมมากขึ้น

ในปี 1776 มีทาสที่อยู่อาศัยในดินแดนอเมริกามากกว่า 500,000 คน เมื่อเข้าสู่ยุคการทำฝ้ายยิ่งทำให้เหล่าเจ้าของฟาร์มทางภาคใต้และเจ้าของไร่สวนต่าง ๆ เกิดความต้องการด้านแรงงาน

ทาสครั้งยิ่งใหญ่บนผืนดินที่บุกเบิกใหม่ทางภาคใต้และทาสตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ยิ่งทำให้เกิดระบบการค้าทาสมีการตั้งกิจการในรูปแบบต่างๆ แต่ว่ากฎหมายในขณะนั้นไม่มีบทบัญญัติห้ามการค้าทาส จึงทำให้ประชากรทาสอเมริกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะหลายรัฐทางภาคใต้มีทาสและการค้าทาสอย่างกว้างขวาง ได้แก่ แมริแลนด์ มิสซิสซิปปี นอร์ธคาโรไลนา เซาธ์คาโรไลนา เทนเนสซี เท็กซัส เวอร์จิเนีย อลาบามา อาร์คันซอ และจอร์เจีย

มีการออกกฎหมายทางรัฐภาคใต้รับรองเกี่ยวกับการค้าทาสและการใช้แรงงานทาส ส่วนใหญ่การค้าทาสจะผ่านศูนย์กลางระบบการค้าทาสอีกทอดมีการครอบครองทาสอย่างเสรีและมากน้อยตามความต้องการใช้แรงงานของคนผิวขาว

อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวความคิดเรื่องการเลิกทาสเริ่มต้นจาก วิลเลียม ลอยด์ แกร์ริสัน (William Lloyd Garrison) และธีโอดอร์ ดไวท์ เวลด์ (Theodore Dwight Weld) ทั้งสองท่านเข้าใจความรู้สึกของคนทางเหนือและทั้งสองท่านก็ไม่เห็นด้วยกับการใช้ระบบทาสของคนทางใต้ ทั้งสองท่านปลุกระดมความคิดในหมู่คนทางเหนือของสหรัฐอเมริกาจนก่อให้เกิดความคิดในหมู่คนทางเหนือในการล้มเลิกระบบทาส โดยไม่มีการจ่ายเงินชดเชยแก่นายทาส พร้อมกันนี้พวกเขายังได้ยื่นข้อเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายด้วย

การแตกแยกทางความคิดในเรื่องระบบค้าทาสยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งสองฝ่ายทั้งทางใต้และทางเหนือ เริ่มเกิดความแตกแยกขึ้นในส่วนต่างๆ ของสังคม รวมทั้งพรรคการเมือง เนื่องจากเกิดความเห็นต่างกันเรื่องทาส พรรคการเมือง 2 พรรค คือ พรรควิก (Whig Party) และพรรคเดโมแครต (Democratic Party) ต้องการให้คงไว้ซึ่งระบบการค้าทาส โดยให้แก้ไขกฎหมายที่ไม่เหมาะสมออกไปบางส่วนเท่านั้น ต่อมาสภาองเกรสได้ผ่านร่างกฎหมายแคนซัส-เนบราสกา (Kansas-Nebraska Act) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายรับรองถึงสิทธิและอำนาจอธิปไตยของปวงชน ร่างกฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อระบบค้าทาสของพรรคเดโมแครตสร้างความไม่พอใจกับบรรดานักการเมือง โดยเฉพาะพรรควิก ในทางตรงกันข้ามต่อมาในสมัยประธานาธิบดีเจมส์ บูชานัน (James Buchanan) ประธานาธิบดีคนที่ 15 ของสหรัฐ ได้มีนโยบายรักษาไว้ซึ่งระบบการค้าทาส และห้ามสภานิติบัญญัติออกกฎหมายใด ๆ อันเป็นการขัดขวางหรือทำลายระบบนี้ แต่ในที่สุดกฎหมายฉบับนี้ก็ถูกยกเลิกไป เพราะเกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงจากฝูงชนในทางเหนือและจากรัฐอิสระที่ไม่เห็นด้วยกับการออกกฎหมายนี้ เนื่องจากชนทางรัฐทางเหนือไม่พอใจอย่างมาก

ต่อมาในปี 1858 ระบบทาสได้ถูกถกเถียงในระดับการหาเสียงระดับประเทศ ระหว่าง สตีเวน เอ. ดักลาส พรรคเดโมแครต กับอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) พรรครีพับลิกัน ซึ่งต่างหาเสียงเป็นวุฒิสมาชิกรัฐอิลลินอยส์ โดยดักลาสหาเสียงว่าให้ประชาชนในรัฐแต่ละรัฐหรือใน

อาณาเขตแต่ละอาณาเขตเลือกตัดสินใจเองว่าจะให้มีหรือไม่ให้มีระบบการค้าขายทาส ขณะที่ ลินคอล์นหาเสียงโจมตีระบบทาสอย่างสุดขีด โดยเขาประณามการค้าขายทาส คือปฏิบัติป่าด่าไร้มนุษยธรรมจะต้องไม่มีอยู่ในสังคมอีกต่อไป

ต่อมาในปี 1860 ลินคอล์น ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาขณะผู้สมัครพรรค เดโมแครต คือ สตีเวน เอ. ดักลาส และจอห์น ซี. เบรคินไรด์จ์ (John C. Breckinridge) การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของพรรครีพับลิกัน ลินคอล์น เน้นเรื่องการเลิกค้าขายทาสเป็นนโยบายในการหาเสียง ในที่สุดลินคอล์นได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา¹

สงครามกลางเมืองอเมริกา หรือ American Civil War เกิดขึ้นระหว่างปี 1861 ถึงปี 1865 โดยรัฐฝ่ายเหนือ 23 รัฐที่เรียกว่าสหรัฐอเมริกา (United States of America) กับรัฐฝ่ายใต้ 11 รัฐ ที่แยกตัวออกมาและเรียกตัวเองว่า สหพันธรัฐอเมริกา (Confederate States of America) ซึ่งในที่สุดสงครามจบลงโดยชัยชนะของฝ่ายเหนือ

สาเหตุของสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกาเกิดจากความแตกต่างระหว่างความคิดของคนในแต่ละรัฐที่มีรูปแบบและวิถีความเป็นอยู่แตกต่างกัน คือรัฐทางใต้จำเป็นต้องใช้ทาสในการเกษตรกรรมขนาดใหญ่ ขณะที่ทางเหนือกลับเป็นรัฐอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทาสมากนัก จึงเป็นเหตุให้เกิดการต่อสู้เรียกร้องขึ้น

เมื่ออับราฮัม ลินคอล์น ได้เป็นประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเขาได้สัญญาหาเสียงเลือกตั้งไว้ว่า ถ้าได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีเขาจะประกาศเลิกทาสทั่วประเทศ ทำให้ได้รับการตอบรับจากปวงชนที่อยู่ในรัฐทางเหนือเป็นอย่างดี แต่รัฐทางใต้กลับไม่พอใจ รัฐทางใต้ทั้ง 11 รัฐ จึงได้ประกาศแยกตัวเป็นอิสระ และประกาศเป็นศัตรูกับรัฐฝ่ายเหนือ โดยรัฐทางใต้ได้รวมตัวกันและประกาศจัดตั้งประเทศเป็นสหพันธรัฐอเมริกาซึ่งประกอบด้วยรัฐเวอร์จิเนีย นอร์ทแคโรไลนา เซาท์ แคโรไลนา จอร์เจีย ฟลอริดา เทนเนสซี อลาบามา มิสซิสซิปปี หลุยส์เซียนา เท็กซัส อาร์คันซอ โดยมีประธานาธิบดี คือ นายเจฟเฟอร์สัน เดวิส (Jefferson Davis) แห่งรัฐมิสซิสซิปปี ส่วนรัฐทางใต้อื่นๆ คือ เดลาแวร์ มารีแลนด์ เคนทักกีกับบางส่วนของรัฐเวอร์จิเนีย ปัจจุบัน คือ เวสต์เวอร์จิเนีย แต่ไม่ได้แยกออกมาเป็นสหพันธรัฐด้วย ซึ่งรัฐที่แยกตัวได้จัดตั้งรัฐบาล

¹ อธิรัฐ ทิพย์เสถียร. สงครามกลางเมือง. (กรุงเทพฯ : อนิเมท กรุ๊ป, 2556). หน้า 13 –

ชั่วคราวและต่อมาได้เป็นรัฐบาลถาวรในเดือนกุมภาพันธ์ 1862 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในเดือน มีนาคม 1861 โดยตั้งเมืองริชมอนด์ (Richmond) เป็นเมืองหลวง

สงครามกลางเมือง

การประกาศตั้งประเทศของรัฐฟ้ายใต้ ทำให้รัฐบาลของลินคอล์นออกมาปฏิเสธและ กล่าวหาผู้นำและรัฐทางใต้ว่าเป็นกบฏ แต่ถูกรัฐฟ้ายใต้อ้างว่าการตั้งหรือรวมประเทศใหม่เป็นเอก สิทธิ์ของแต่ละรัฐที่จะประกาศตั้งตนเป็นอิสระ เพราะเมื่อครั้งที่เข้าร่วมเป็นสหรัฐอเมริกานั้นก็เป็ นการเข้าร่วมโดยสมัครใจหากไม่พอใจก็สามารถที่จะแยกตัวออกมาเป็นอิสระได้ ซึ่งรัฐฟ้ายใต้ได้ จัดตั้งกองทัพขึ้นมาเรียกว่า กองทัพแห่งเวอร์จิเนียเหนือ หรือ Army of Northern Virginia ขณะที่ ฟ้ายเหนือมีกองทัพแห่งโปโตแมคหรือ Army of the Potomac เป็นกองกำลัง

การรบเปิดฉากด้วยการ โจมตีของฟ้ายใต้ได้โจมตีป้อมซัมเตอร์ของฟ้ายรัฐบาลกลาง ที่ตั้งอยู่ที่เมืองชาร์ลตันรัฐเซาท์ แคโรไลนา สร้างความโกรธแค้นให้กับมวลชนฝั่งเหนือเป็นอย่างมาก ประธานาธิบดีลินคอล์นจึงสั่งระดมพล จำนวน 75,000 นาย ภายในสามเดือน ทำให้มัฐทาง ใต้อีกสี่แห่ง คือ เดลาแวร์ มารีแลนด์ เคนทักกีกับบางส่วนของรัฐเวอร์จิเนียไม่พอใจและประกาศ แยกตัวเป็นอิสระ โดยรัฐเวอร์จิเนียซึ่งเป็นบ้านเกิดของนายพลลี เป็นรัฐสุดท้ายที่ประกาศเข้ากับฟ้ายใต้

ระหว่างสงคราม ประธานาธิบดีลินคอล์น ได้ผลักดัน และในปี 1862 สภากรองเกรส ฟ้ายสหรัฐได้ออกกฎหมายเลิกทาสโดยมีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ทาสในท้องที่โคลัมเบีย (Columbia) และต่อมาให้มีการยกเลิกการใช้แรงงานทาสในอาณาดินแดนทุกแห่งของสหรัฐโดยไม่มี การจ่ายค่าชดเชย และสภากรองเกรสได้ร่างกฎหมาย Second Confiscation Act ไว้ล่วงหน้าและให้ประกาศ ตามกฎหมายนี้ว่า ทาสทั่วประเทศ ไม่ว่าทางเหนือหรือทางใต้ให้ปลดปล่อยเป็นอิสระทั้งหมด ทั้งสิ้น ซึ่งถือเป็นการใช้กฎหมายเลิกทาสครั้งสำคัญทำให้ทาสที่อยู่ในเขตแดนหรือในการควบคุม ของฟ้ายใต้จะถูกปลดปล่อยให้เป็นอิสระในวันที่ 1 มกราคม 1863 ก่อให้เกิดความโกรธเคืองของคน และทหารทางใต้มาก เพราะกระทบผลประโยชน์โดยตรง และกำลังอยู่ในระหว่างทำสงคราม ระหว่างกัน

หลังจากสู้รบกันมา 4 ปีเศษ ในวันที่ 9 เมษายน 1865 ก็มีการเจรจาสงบศึกและการยอม แพ้ของทหารฟ้ายใต้ เป็นการเจรจาระหว่างแม่ทัพฟ้ายเหนือ คือ นายพลแกรนท์และแม่ทัพฟ้ายใต้ คือ นายพลลี โดยมีผู้บรรยายเหตุการณ์ไว้ว่า นายพลลีในชุดเครื่องแบบทหารเต็มยศได้มีการกำหนดนัด สถานที่เพื่อการเจรจาขอมจ่านนโดยเดินทางมาที่บ้านพักหลังหนึ่งและไปรอพบนายพลแกรนท์ ภายในห้องรับแขกของบ้านพัก ในเวลาไม่นานนัก นายพลแกรนท์ในชุดสนามเปื้อนโคลนพร้อม

ด้วยเหล่าคณะเสนาธิการได้เดินทางเข้าไปในห้องรับแขกและจับมือทักทายกันอย่างสุภาพ มีการเล่าเรื่องไปถึงบรรยากาศหลังสมัยสงครามเม็กซิกัน ขณะที่ลีจำไม่ได้ว่าเคยพบแกรนที่ที่ไหนมาก่อน

หลังจากนั้น ลีซึ่งเป็นฝ่ายยอมจำนนต่อนายพลแกรนที่ในการสู้รบดังกล่าว ได้ถามแกรนถึงเงื่อนไขของฝ่ายรัฐบาลกลางถึงการยอมจำนนในครั้งนี้ แกรนที่ได้อธิบายให้ฟังถึงเงื่อนไขนั้นก็คือให้ทหารฝ่ายใต้ทั้งหมดยอมวางอาวุธ โดยจะได้รับการอภัยโทษจากทางรัฐบาลกลางและสามารถเดินทางกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมของตนได้ โดยมีการภาคทัณฑ์ว่าจะต้องไม่จับอาวุธขึ้นมาต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลกลางอีก เมื่อรับฟังแล้วลีได้ขอสนธิสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากแกรนในฐานะผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพฝ่ายเหนือ แกรนที่ได้หยิบเอากระดาษเปล่ามาหนึ่งแผ่นและทำการร่างสัญญาในทันที และได้ยื่นให้ลีอ่านและลงนาม หลังจากนั้นทั้งสองได้เดินออกมาจากบ้านของมิสเตอร์แมคคลินท่ามกลางเหล่าทหารฝ่ายเหนือที่จับจ้องมองดูเหตุการณ์อยู่ เมื่อลีได้ควมม้าออกไป เหล่าทหารฝ่ายเหนือต่างก็ให้ร้องแสดงความยินดี จนแกรนที่ต้องปรามว่า “ตอนนี้ฝ่ายใต้ได้กลับมาเป็นเพื่อนร่วมชาติของพวกเราเหมือนเดิมแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงไม่สมควรแสดงความยินดีในความพ่ายแพ้และชะตากรรมของเพื่อนร่วมชาติ”²

ชีวิตที่สูญเสียไปในสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกามีจำนวนมากกว่าการทำสงครามในอดีตที่ผ่านมา คือมีชาวอเมริกันที่เสียชีวิตประมาณ 618,000 คน โดยเป็นทหารทางฝ่ายเหนือประมาณ 360,000 คน บาดเจ็บประมาณ 270,000 คน ทหารทางฝ่ายใต้ประมาณ 258,000 คน และทหารที่บาดเจ็บถึงประมาณ 94,000 คน ระหว่างการทำสงครามฝ่ายใต้ได้จับเชลยศึกฝ่ายเหนือไว้ 211,000 คน ขณะที่ฝ่ายเหนือได้จับเชลยศึกฝ่ายใต้ไว้ได้ 215,000 คน

สงครามครั้งนี้ทำให้พี่น้องเพื่อนสนิทต่างต้องหันหน้ามาจับอาวุธชนฆ่ากันเอง เพียงเพราะความแตกต่างระหว่างความคิดของคนในแต่ละรัฐที่มีรูปแบบและวิถีความเป็นอยู่แตกต่างกัน แต่บทเรียนจากสงครามครั้งนี้ก็ทำให้สหรัฐได้พัฒนาตัวเองให้เป็นประเทศที่มีเสรีภาพอย่างแท้จริง มีความเจริญเติบโต มั่นคงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน เหมือนการกล้าฆ่าตัดใจเพื่อให้มีชีวิตที่แข็งแกร่งต่อไปในอนาคต

สำหรับตัวประธานาธิบดีลินคอล์น นั้น ท่านได้ถูกลอบสังหารในคืนวันที่ 14 เมษายน 1865 โดยคนขาวที่เคยสนับสนุนการเลิกทาส แต่ไม่สนับสนุนให้คนดำมีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งลินคอล์นสนับสนุนสิทธิดังกล่าวของคนผิวดำ

ครั้งแรก คนผิวดำมีโอกาที่จะได้รับเลือกตั้งให้เข้าไปบริหารและจัดการปัญหา รวมทั้งเสนอความต้องการของคนเป็นครั้งแรก เสรีภาพดังกล่าวได้เกิดขึ้นเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 88.

จากการประนีประนอมระหว่างพรรคครีฟลิกันและพรรคเคโมแครต เพื่อลดภาวะความตึงเครียด ทางด้านการเหยียดเชื้อชาติ มีการบังคับให้บทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ 15 ที่ประกาศใช้หลัง สงครามกลางเมือง สารระคือ การประกันการมีสิทธิทางการเมืองของคนผิวดำที่เป็นคนเสรีแล้วและ จะยอมถอนทหารของรัฐบาลกลางที่คุมภาคใต้ออกไป การกระทำดังกล่าว ทำให้คนผิวดำและ ทาสได้รับเสรีภาพอย่างเป็นทางการมากขึ้น หากแต่อดีตนายทาสได้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่ม Klu Klux Klan ที่ได้ใช้ความรุนแรงในการกดขี่และทำลายคนดำ

เมื่อฝ่ายใต้พ่ายแพ้หลังการประกาศเลิกทาสทำให้บรรดาทาสต่างดีใจที่จะได้เสรีภาพ แต่คนผิวดำบางส่วนยังเกรงว่าคนดำยังไม่พร้อมที่จะมีเสรีภาพเป็นของตนเอง เนื่องจากคนผิวดำ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา และยังขาดความรับผิดชอบ ทาสที่เคยอยู่ในระบบมาเป็นเวลานานจะ ไม่สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง การที่คนดำกลายเป็นแรงงานเสรียังต้องได้รับการสั่งสอนและ การอบรมจากคนผิวดำอีกมาก อีกทั้งการที่คนดำไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ก็ส่งผลต่อ การทำงานของคนกลุ่มนี้ นอกจากนี้ การที่กลุ่มฝ่ายเหนือดูแลและอบรมแรงงานกลุ่มนี้ ก็เป็นการ กระทำในแนวทางเดียวกับการใช้ระบบทาส คือการสอนว่าให้ทำงานเพื่อที่จะได้รับความรักและ ความเห็นใจจากผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีทาสกลุ่มหนึ่งที่ยังอยู่และทำงานกับนายทาสเดิม โดยได้ ค่าตอบแทน³

ภายหลังสงครามกลางเมืองก็เกิดปัญหาและวิวัฒนาการของความเสมอภาคและความ เท่าเทียมกันระหว่างคนผิวดำและคนผิวดำ การเมืองและกฎหมาย โดยเฉพาะศาลฎีกาของ สหรัฐอเมริกาได้มีส่วนปรับสมดุลวิวัฒนาการแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ โดยมีการวางหลักกฎหมาย คำ พิพากษา จนในที่สุด เกิดความเสมอภาคในทางกฎหมายขึ้นในระดับที่เป็นที่พอใจของคนผิวดำ ทำให้เกิดความมั่นคงในชาติ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว ความเหยียดผิวยังคงมีอยู่ในจิตใจของคน ผิวดำบางคน บางกลุ่ม ซึ่งเมื่อได้แสดงออกไม่ว่าโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ก็จะเกิดปัญหาการต่อต้าน จากชนผิวดำตามมา โดยปกติแล้วรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และหลายหน่วยงานจะจัดการปัญหาการ เหยียดผิวย่างรวดเร็วและรุนแรง เพราะเขารู้ว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนอันยิ่งใหญ่ สามารถลุกลามบานปลายเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติได้ ดีแต่ว่าหลักความเสมอภาคที่วางไว้ เป็นเวลานาน สร้างความมั่นใจแก่คนในชาติว่า สหรัฐอเมริกาจะมีความเสมอภาคทำให้ปัญหาไม่ ลุกลามบานปลายระดับชาติ แต่หากกฎหมายและรัฐบาลปฏิบัติไม่เสมอภาคบ่อยๆ ครั้ง ความมั่นใจ

³ ชเนศ อภรณ์สุวรรณ. เสรีภาพและความเป็นทาสของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกา.

(กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

เรื่องความเสมอภาคจะถูกสั่นคลอน และอาจถึงจุดก่อให้เกิดบั่นทอนความมั่นคงในชาติได้เราจะได้ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของความเสมอภาคและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาต่อไปนี้-

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย และคำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือที่นิยมเรียกกันว่า “Equal Protection of the Law” นั้น ได้ถูกบัญญัติเพื่อประกันความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคต่อประชาชนอเมริกันทุกคน ไว้ในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาฉบับที่ 14 (the 14th Amendment to the United States Constitution) ซึ่งได้รับการรับรองโดยสภาองเกรสของสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 1868 โดยมีความหมายว่า รัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในลักษณะเดียวกันกับที่ปฏิบัติต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่น ที่อยู่ในสภาพเดียวกัน

รัฐธรรมนูญเดิมของสหรัฐอเมริกานั้น เมื่อตอนที่ร่าง และให้สัตยาบันนั้น ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย แต่เนื่องจากสภาพบ้านเมือง และสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาหลังสงครามกลางเมือง (Civil War) ซึ่งมีทาสชาวผิวดำได้รับการปลดปล่อย และผู้หญิงมักได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมอยู่เสมอๆ การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม และไม่เป็นธรรมต่อทาสที่ถูกปลดปล่อย และสตรีอย่างเป็นทางการนี้ จึงทำให้ต้องมีการผ่านบทแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาฉบับที่ 14 ออกมา

เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษ นับแต่ที่มีบทบัญญัติ เรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกานั้น แทบจะไม่มีคดีที่มีการละเมิดบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายนี้เลย จนกระทั่งในราวปี ค.ศ. 1954 จนถึงกับมีผู้พิพากษาบางท่านกล่าวไว้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเหมือนที่พึ่งสุดท้ายของการใช้ข้อต่อสู้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งท่านน่าจะหมายถึง ความที่ไม่ค่อยจะมีโอกาสในการยกข้อต่อสู้ในเรื่องการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม มาใช้เพื่อล้มกฎหมายฉบับใด และก็เนื่องด้วยการที่ศาลยังคงลังเลในการใช้บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายนี้ เพื่อมาทำให้กฎหมายต่างๆ ของรัฐ และท้องถิ่นนั้น ไม่สามารถบังคับใช้ได้

คดีสำคัญคดีแรกที่เป็นกรณีเริ่มต้นแห่งยุคปัจจุบันของการใช้หลักนิติธรรมในเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย คือคดี **Brown V. Board of Education** ในปี ค.ศ. 1954 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้ใช้บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นบทบัญญัติสำคัญในการต่อสู้กับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม และเพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน (fundamental rights) จนแม้กระทั่งเมื่อเร็วๆ นี้ ในคดี **Bush V. Gore** ในปี

2000 ศาลได้ใช้ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นหลักในการระงับการนับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่รัฐฟลอริดา ซึ่งมีผลต่อการตัดสินการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปีนั้น

คดีความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายทั้งหลายนั้น จะมีประเด็นหลักที่เหมือนกันอยู่เพียงประเด็นเดียวก็คือ การกระทำหรือกฎหมายที่เลือกปฏิบัติของรัฐดังกล่าวนั้นมีจุดมุ่งหมายที่ชอบธรรมเพียงพอต่อการนั้นหรือไม่ การจะมีความชอบธรรมที่เพียงพอหรือไม่ขึ้นอยู่กับชนิดของการเลือกปฏิบัติ ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า หากเป็นการเลือกปฏิบัติโดยแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาติ รัฐอาจทำได้ แต่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า การนั้นเป็นความจำเป็นเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของรัฐบาลที่บังคับให้ต้องทำโดยไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาตินี้ จะต้องใช้การพินิจพิเคราะห์ที่ละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่ง (“strict scrutiny”) ในทางกลับกัน หากเป็นกรณีคนอายุ 14 ปีร้องว่าตนถูกปฏิเสธที่จะในการทำใบขับขี่รถยนต์ ซึ่งเท่ากับเป็นการเลือกปฏิบัติในเรื่องอายุ ละเมิดหลักความเสมอภาคในการใช้บังคับกฎหมาย เขาก็เพียงแต่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า กฎหมายดังกล่าวไม่ชอบด้วยเหตุผลเพียงพอต่อเป้าหมายที่รัฐบาลมุ่งประสงค์ (“rational basis” review) จากระดับของหลักการพิสูจน์ในเรื่องการเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายข้างต้น มีข้อที่น่าสังเกตว่า ภาระการพิสูจน์ในกรณีแรก ซึ่งหนักและซับซ้อนละเอียดถี่ถ้วนมากนั้นตกอยู่กับฝ่ายรัฐ แต่ในกรณีที่สองภาระการพิสูจน์ที่ค่อนข้างไม่ยุ่งยากนั้นตกอยู่กับผู้ร้อง

ประเด็นปัญหาเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายทั้งหลายนั้นสามารถวิเคราะห์วินิจฉัยด้วยการแยกเป็นคำถาม 3 คำถาม : 1. อะไรคือฐานของการเลือกปฏิบัติ เช่น เชื้อชาติ เพศ หรือ อายุ 2. เมื่อสามารถระบุได้ถึงอะไรคือฐานของการเลือกปฏิบัติแล้ว ก็จะมาถึงคำถามที่ว่า จะต้องใช้ระดับของการพินิจพิเคราะห์อะไรจึงจะเหมาะสมกับชนิดของการเลือกปฏิบัตินั้นๆ 3. การกระทำนั้นๆของรัฐบาลเป็นไปตามระดับของการพินิจพิเคราะห์หรือไม่

1. อะไรคือฐานของการเลือกปฏิบัติ การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายมักเริ่มต้นด้วยการระบุให้ได้ก่อนว่า รัฐบาลเลือกปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไรเสมอ บางครั้งก็ชัดเจนอยู่ในตัวกฎหมายเอง เช่น กฎหมายห้ามคนผิวดำเป็นลูกขุน ซึ่งเป็นการแบ่งแยกโดยใช้ฐานทางเชื้อชาติ แต่บางครั้งก็ต้องถกเถียงกันในการต่อสู้คดี เพราะในกรณีนี้ หน้าตาของกฎหมายเองดูเป็นกลาง แต่ผลกระทบของกฎหมายทำให้เกิดความไม่เสมอภาค หรือผลแห่งความไม่เสมอภาคเกิดจากการบริหารกฎหมาย เช่น กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีความสูงไม่น้อยกว่า 170 ซม. และมีน้ำหนักอย่างน้อย 60 กก. จะเห็นได้ว่าโดยผิวเผินแล้วนี่เป็นเพียงการคัดเลือกโดยใช้ความสูง และน้ำหนัก แต่ในทางสถิติแล้วมีเพียงประมาณร้อยละ 40 ของชาย และร้อยละ 2 ของหญิง เท่านั้นที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ผลก็คือกฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบของ

ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้ต่อผู้หญิงในการที่จะเป็นตำรวจ ในกรณีเช่นนี้ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า ในกรณีที่ผลกระทบก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ โดยตัวกฎหมายเองมีลักษณะเป็นกลาง การที่จะแสดงให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติโดยการแบ่งสีผิว หรือเพศ จะต้องเป็นการพิสูจน์ให้ได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีเจตนาที่จะเลือกปฏิบัติ ดังนั้นผู้หญิงที่ต้องการต่อสู้ในข้อกำหนดเรื่องความสูง และน้ำหนักที่จะสามารถเป็นตำรวจได้ ก็จะต้องแสดงให้เห็นให้ได้ว่ารัฐบาลมีเจตนาที่จะเลือกปฏิบัติโดยใช้อำนาจของเพศเป็นตัวกำหนด

โดยสรุปก็คือ มีสองทางเลือกในการพิสูจน์ว่ามีประเด็นปัญหาเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายอยู่ ก็ด้วยการแสดงให้เห็นว่ามันปรากฏให้เห็นชัดเจนอยู่แล้วในตัวกฎหมายหรือถ้าโดยตัวกฎหมายแล้วเป็นกลางไม่ได้ปรากฏให้เห็น ก็ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงผลกระทบที่เป็น การเลือกปฏิบัติ และมีเจตนาที่จะเลือกปฏิบัติ

2. จะต้องใช้ระดับของการพินิจพิเคราะห์อะไรจึงจะเหมาะสมกับชนิดของการเลือกปฏิบัตินั้นๆ ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ชัดเจนว่า การจะใช้ระดับของการพินิจพิเคราะห์อะไรจึงจะเหมาะสมกับชนิดของการเลือกปฏิบัตินั้นๆ นั้นขึ้นอยู่กับชนิดของการเลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัติโดยอาศัยฐานในเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ และการเลือกปฏิบัติต่อคนต่างด้าว นั้นจะต้องใช้การพินิจพิเคราะห์ที่ละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่ง (“strict scrutiny”) ซึ่งภายใต้หลักดังกล่าวหากพิสูจน์ได้ว่า เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ถูกบังคับว่าต้องเป็นเช่นนั้น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงใช้ได้ต่อไป รัฐบาลมีภาระการพิสูจน์ และจะต้องมีเหตุผลที่เป็นเรื่องจริงแท้และสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเลือกปฏิบัติ และจะไม่บรรลุถึงเป้าหมายได้เลย หากเลือกใช้การเลือกปฏิบัติที่น้อยไปกว่านั้น

การพินิจพิเคราะห์ในระดับกลาง (intermediate scrutiny) มักถูกใช้ในการพิจารณาการเลือกปฏิบัติโดยการแบ่งแยกเพศ และการเลือกปฏิบัติต่อเด็กนอกสมรส ในการพิจารณาศาลไม่จำเป็นต้องให้รัฐต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงว่า จุดมุ่งหมายของรัฐบาลเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ถูกบังคับว่าต้องเป็นเช่นนั้น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เหมือนอย่างการพินิจพิเคราะห์ที่ละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่ง (“strict scrutiny”) เพียงแต่พิสูจน์ให้ได้ว่า เป้าหมายของรัฐบาลมีลักษณะเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญ

ลำดับการพิจารณาขั้นสุดท้ายที่จะใช้ตรวจสอบก็คือ การพินิจพิเคราะห์โดยอาศัยหลักเหตุและผล (rational basis review) ซึ่งเป็นหลักขั้นต่ำสุดในการใช้ตรวจสอบกฎหมายที่ถูกยกขึ้นว่าใช้บังคับอย่างไม่เสมอภาค กฎหมายจะยังคงมีผลบังคับใช้ได้หากกฎหมายนั้นมีเหตุมีผลตามความมุ่งหมายที่ถูกต้องตามกฎหมายของรัฐบาล และรัฐบาลสามารถกระทำการดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

ตามกฎหมายโดยใช้วิธีการที่สมเหตุสมผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเป้าหมายก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ถูกบังคับว่าต้องเป็นเช่นนั้น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เหมือนอย่างการพินิจพิเคราะห์ที่ละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่ง (“strict scrutiny”) หรือมีลักษณะเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญอย่างการพินิจพิเคราะห์ในระดับกลาง (intermediate scrutiny)

3. คำถามที่สามที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์เรื่องความไม่เสมอภาคในการใช้บังคับกฎหมายก็คือคำถามที่ว่า แล้วการกระทำนั้นๆของรัฐเมื่อถูกตรวจสอบด้วยการพินิจพิเคราะห์ในลำดับต่างๆแล้วแต่ลักษณะของการใช้ฐานต่างๆในการเลือกปฏิบัติแล้วนั้นผ่านหรือไม่

ลำดับต่างๆในการพินิจพิเคราะห์นั้น (scrutiny) เป็นหลักกฎหมายที่นำไปใช้กับการกระทำในแต่ละลักษณะของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าไม่เสมอภาคในการบังคับใช้ ในการพิจารณาศาลจะพิจารณาทั้งเป้าหมายและวิธีการของกฎหมายที่นำไปสู่เป้าหมายว่าถูกต้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ การพินิจพิเคราะห์ที่ละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่ง (“strict scrutiny”) เป้าหมายจะต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้หากไม่ทำเช่นนั้น ส่วนการพินิจพิเคราะห์ในระดับกลาง (intermediate scrutiny) เป็นหมายต้องมีลักษณะเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญ และสำหรับการพินิจพิเคราะห์โดยอาศัยหลักเหตุและผล (rational basis review) ก็เพียงแค่ต้องเป็นเป้าหมายที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

ในเรื่องวิธีการใช้บังคับกฎหมายนั้นศาลเน้นที่ระดับการครอบคลุมของกฎหมายว่าครอบคลุมไม่ทั่วถึงทั้งหมด (underinclusive) และ/หรือ ครอบคลุมมากเกินไป (overinclusive) กฎหมายจะเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึงถ้าหากกฎหมายนั้นไม่ใช้กับบุคคลใดๆที่อยู่ในสถานะที่เหมือนกันกับบุคคลที่ถูกกฎหมายนั้นบังคับ เช่น กฎหมายที่จำกัดบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบหกปีที่จะมีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ได้ เป็นกฎหมายที่ครอบคลุมมากเกินไป เพราะแน่นอนว่ามีบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบหกปีที่มีความสามารถทั้งทางร่างกายและอารมณ์ที่ดีกว่าบุคคลอายุสิบหกปีก็มี

กฎหมายจะเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมมากเกินไปหากกฎหมายนั้นใช้บังคับกับบุคคลที่ไม่จำเป็นต้องให้กฎหมายนั้นใช้บังคับครอบคลุมถึง เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของรัฐ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือกฎหมายนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องใช้บังคับกับคนทั้งกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจออกกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเพื่อการอพยพคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นในแถบชายฝั่งตะวันตก ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ถึงแม้เป้าหมายของรัฐบาลก็เพื่อป้องกันการสมรู้ร่วมคิดกัน แต่แต่ละคนก็ถูกอพยพโดยปราศจากการพิจารณาว่าเขาเหล่านั้นแต่ละคนมีพฤติกรรมที่จะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ซึ่งชัดเจนว่ากฎหมายนี้ครอบคลุมเกินไปอย่างมหาศาล เพราะทำให้เกิดผลเสียอย่างมากกับคนจำนวนมากโดยไม่จำเป็น

กฎหมายฉบับเดียวสามารถเป็นได้ทั้งกฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง และครอบคลุมมากเกินไป การตัดสินใจออกกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเพื่อการอพยพคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นในแถบชายฝั่งตะวันตกในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองเป็นทั้งสองอย่างข้างต้น ในด้านหนึ่งถ้าเป้าหมายของรัฐบาลนั้นกระทำไปเพื่อการแยกบุคคลที่เป็นภัยต่อความมั่นคงออกไป โดยใช้บังคับกับคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น ก็ถือว่าการออกกฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง เพราะไม่ได้ระบุถึงคนเชื้อสายอื่นๆที่เป็นภัยต่อความมั่นคงได้ และในขณะเดียวกันกฎหมายนี้ก็กฎหมายที่ครอบคลุมมากเกินไปด้วยเช่นกัน ตามที่อธิบายข้างต้น เพราะการกระทำของรัฐนั้นถือเป็นการครอบคลุมมากเกินไปอย่างยิ่ง เนื่องจากมีคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น เพียงไม่กี่คน หากมี ที่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคง และตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่มีคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นสักคนเดียวที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดก่อการร้ายเลย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

แต่กฎหมายที่เป็นได้กฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง และ/หรือครอบคลุมมากเกินไป ก็ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายนั้นจะเป็น โฆษณาเสมอไป ในทางกลับกันเสียอีกที่กฎหมายส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง ครอบคลุมมากเกินไป หรือทั้งสองอย่าง แต่ศาลใช้ความเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมไม่ทั่วถึง และ/หรือครอบคลุมมากเกินไปในการตรวจสอบ หรือวัดความพอเหมาะพอควรของเป้าหมาย และวิธีการใช้บังคับกฎหมายของรัฐบาล

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปแล้วคดีที่มีประเด็นเรื่องความเสมอภาคในการใช้บังคับกฎหมาย มักจะเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในคำถามสามคำถามนี้

คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง

ก่อนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสาม และสิบสี่ (Thirteenth and Fourteenth Amendment)

ก่อนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสาม ในปี ค.ศ. 1865 ทาสถือเป็นเรื่องถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ก่อนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสี่ ในปี ค.ศ. 1868 ไม่มีหลักประกันเรื่องการคุ้มครองความเสมอภาครับรองไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายถึงไม่มีข้อจำกัดในการเหยียดเชื้อชาติ รัฐทางใต้ไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญที่ให้เลิกทาส คนร่างรัฐธรรมนูญที่มีอิทธิพลในสมัยนั้นหลายคนเป็นนายทาส เช่น จอร์จ วอชิงตัน เจมส์ เมดิสัน ผลก็คือ ได้รัฐธรรมนูญที่ปกป้องสถาบันการค้าทาส

คำพิพากษาที่ปกป้องการค้าทาส

คดี **Prigg v. Pennsylvania**

ในคดีนี้ศาลตัดสินให้กฎหมายของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่ห้ามการใช้กำลัง และความรุนแรงในการย้ายทาสที่หลบหนีจากรัฐ ส่งคืนบุคคลกลับไปเป็นทาส ศาลในคดีนี้ใช้กฎหมายทาส

หลบหนีปี ค.ศ. 1793 (The Fugitive Act of 1793) ในการตัดสินให้กฎหมายของรัฐเพนซิลวาเนีย เป็นโมฆะ โดยให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญห้ามรัฐแทรกแซงในการส่งตัวทาสที่หลบหนีคืน เพราะ เป้าหมายของข้อกฎหมายข้อนี้ ก็เพื่อที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนในรัฐที่คนเป็นเจ้าของ ทาสได้ ในเรื่องสิทธิ และกรรมสิทธิ์ในทาสของตน เหมือนเป็นทรัพย์สิน ในรัฐต่างๆที่ทาสหนีไป นายทาสย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยมีอำนาจที่จะจับ และนำตัวทาสที่หลบหนีคืน

ก่อนสงครามกลางเมืองไม่มีศาลสูงไหนเลยที่จะจำกัดขอบเขตเรื่องทาส หรือยก ประเด็นเรื่องการขัดต่อรัฐธรรมนูญขึ้นมาเป็นปัญหาเลย แม้แต่ในรัฐทางเหนือ เช่น รัฐนิวยอร์ก ก็ ยังยังพิพากษาว่า สิทธิในทรัพย์สินของนายทาสต่อทาส ไม่ได้ถูกระทบแต่อย่างใดจากการประกาศ อิสรรภาพ หรือรัฐธรรมนูญของสหรัฐ

ในคดี **Dred Scott v. Sandford** Scott ซึ่งเป็นทาสอยู่ในรัฐมิสซูรี ได้ถูกนำตัวไปที่รัฐอิลลินอยด์ ซึ่งเป็นรัฐปลอดทาส หลังจากที่ Emerson นายทาสเสียชีวิต Sanford คนรัฐนิวยอร์ก เข้ามา เป็นผู้จัดการมรดก Scott ยื่นฟ้องต่อศาลว่า การที่ตนมีถิ่นที่อยู่ในรัฐอิลลินอยด์ ทำในตนเป็นอิสระ ศาลตัดสินว่า Scott เป็นทาสไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลอย่างประชาชนได้ เพราะในขณะที่ร่าง รัฐธรรมนูญทาสถือเป็นสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำ ไม่สิทธิ สภากองเกรส ไม่สามารถให้ความเป็นประชาชน แก่ทาส ซึ่งเท่ากับเป็นการเอาทรัพย์สินไปจากเจ้าของทาส โดยไม่ถูกต้องและไม่ได้รับการชดใช้ อย่างเป็นธรรม ดังนั้นการที่ Scott อยู่ในรัฐอิลลินอยด์ไม่ได้ทำให้ตนเป็นอิสระ

แม้ศาลจะคิดว่าไต่แก้ปัญหมาแล้ว แต่การถกเถียงอย่างกว้างขวางในเรื่องทาสของคดี **Dred Scott v. Sandford** กลับเป็นตัวเร่งให้การเกิดสงครามกลางเมืองตกลึก

แม้ว่ารัฐทางตอนเหนือจะไม่อนุญาตให้มีทาสได้ แต่ตัวเองก็ไม่ได้ให้คุณภาพชีวิตที่ดี แก่คนผิวดำก่อนจะเกิดสงครามกลางเมือง กฎหมายก็ยังไม่มีการให้หลักประกันในความเสมอภาค ซ้ำยังมีกฎหมายห้ามการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ และแยกโรงเรียนโดยอาศัยเรื่องเชื้อชาติ

การแก้รัฐธรรมนูญหลังสงครามกลางเมือง

หลังจากสงครามกลางเมืองจบลง ในปี ค.ศ. 1865 สภากองเกรสได้ให้สัตยาบันต่อการ แก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสาม ห้ามเรื่องการมีทาส แต่ไม่มีการให้หลักประกันในเรื่องสิทธิแก่ อดีตทาส รัฐต่างๆทางใต้ยังคงปฏิบัติอย่างเลวร้ายต่าง ๆ นานาต่ออดีตทาส ดังนั้นในปี ค.ศ. 1868 สภา กองเกรสจึงให้สัตยาบันต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสี่ ลบล้างคำตัดสินของคดี **Dred Scott v. Sandford** โดยประกาศว่า บุคคลใดที่เกิด หรือได้เปลี่ยนในสหรัฐอเมริกา ให้เป็นประชาชนของ สหรัฐอเมริกา และของรัฐที่ตนอาศัย และส่วนที่ 1 ของฉบับแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังรับประกัน

อีกว่า ไม่มีรัฐใดจะพรากเอาความเป็นประชาชน หรือชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน โดยมิชอบ หรือ ปฏิเสธความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

ในคดี **Strauder v. West Virginia** ศาลได้ตัดสินว่ากฎหมายของรัฐ West Virginia ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่จำกัดการเป็นลูกขุน ให้กับคนผิวขาวที่มีอายุยี่สิบเอ็ดปี และเป็นประชากรของรัฐเท่านั้น ศาลได้ให้เหตุผลว่า การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ สิบสี่ ออกแบบมาเพื่อประกันเชื้อชาติสีผิวอื่นๆที่จะได้รับสิทธิทั้งหลายภายใต้กฎหมายที่คนผิวขาวได้รับ และได้รับการปกป้องจากรัฐอย่างที่คนผิวขาวได้รับ กฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะว่ามันเลือกเฉพาะกลุ่ม และทำให้คนผิวดำเสียเปรียบ

เช่นเดียวกับคดี **Buchanan v. Warly** ศาลตัดสินให้กฎหมายของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะว่ามันกีดกันคนผิวดำ ที่จะซื้อบ้านในถิ่นคนขาว ซึ่งเป็นการกีดกันทางเชื้อชาติ ส่วนในคดี **Palmoe v. Sidoti** ศาลตัดสินว่าการที่ศาลแห่งรัฐปฏิเสธสิทธิการดูแลลูกของแม่ เพราะเธอแต่งงานกับคนเชื้อชาติอื่น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ผลของการเหยียดเชื้อชาติ ไม่เป็นการสมควรที่จะพรากเด็กจากการดูแลของแม่ผู้ให้กำเนิด ผู้ซึ่งเหมาะที่จะได้สิทธิการดูแล

มีอยู่กรณีเดียวที่ศาลพิพากษายืนยันการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยฐานของเชื้อชาติว่าไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็คือในคดี **Koremutsu v. United States** ที่กฎหมายเรื่องการอพยพระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองใช้บังคับเฉพาะกับคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น และในคดี **Hirobayashi v. United States** ซึ่งศาลพิพากษาว่าการใช้กฎหมาย **curfew** กับคนอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นเท่านั้น ที่อาศัยอยู่ในเขตเฉพาะดังกล่าวอยู่แต่ในบ้านระหว่างเวลา 20.00 น. ถึง 6.00 น. โดยให้เหตุผลถึงความเสี่ยงต่ออันตรายของความมั่นคงของประเทศ และไม่มีทางที่จะคัดเลือกว่าใครไม่ซื่อสัตย์ รวมทั้งอยู่ในสถานะที่ยากลำบากยามสงคราม

คดีเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำความเข้าใจ การตัดสินที่ต่างออกไปของศาลในภาวะสงครามและในเรื่องการทหาร แต่ก็ยังถกเถียงได้ว่า รัฐธรรมนูญและบทบาทของศาลสถิตยุติธรรมนั้นสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องชัดเจนในภาวะเช่นนั้น เมื่อมีทั้งความกดดัน และแนวโน้มที่จะมีการละเมิดสิทธิ และความไม่เสมอภาคเกิดขึ้นได้ง่าย

แบ่งแยกแต่เสมอภาค

ในยุคของการปรับปรุงโครงสร้าง (reconstruction) หลังสงครามกลางเมือง หลายรัฐทางใต้ใช้กฎหมายหลายฉบับที่ก่อให้เกิดการเหยียดผิวอย่างเป็นระบบ โดยรัฐบาลของรัฐออกกฎบังคับให้มีการแบ่งแยกในสถานที่บริการสาธารณะ การขนส่ง โรงเรียน และอีกหลายอย่างแทบจะทั้งหมด

ในคดี **Plessy v. Ferguson** ศาลสนับสนุนกฎหมายที่ให้คนผิวดำ และผิวขาวใช้สิ่งอำนวยความสะดวกแยกกันแต่คุณภาพเท่าเทียมกัน กฎหมายลุยเซียน่าบังคับให้บริษัทรถไฟแยกตู้โดยสารระหว่างคนขาวและคนดำ Plessy ชายผู้มึนเชื้อคอเคเซียน เจ็ดในแปดส่วนปฏิเสธที่จะลงจากตู้รถไฟที่จัดไว้ให้คนขาว ศาลตัดสินว่าการแบ่งแยกแต่เท่าเทียมไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

แม้ในวงการศึกษ การแบ่งแยกแต่เท่าเทียมก็ยังได้รับการยอมรับ ในคดี **Gumming v. Board of Education** ในปี ค.ศ. 1899 ศาลตัดสินสนับสนุนการที่รัฐบาลเปิดโรงเรียนสำหรับนักเรียนผิวขาว ในขณะที่ไม่มีโรงเรียนให้กับเด็กผิวดำ โดยให้เหตุผลว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณของตนเองในระหว่างคนขาวและคนดำ และรัฐบาล การไม่มีอำนาจเข้าไปแทรกแซง เว้นแต่ในกรณีพิเศษนั้น ได้รับการรับรองโดยกฎหมายสูงสุดของประเทศ เช่นเดียวกับในคดี **Berea College v. Kentucky** และ **Gong Lum v. Rice** ที่ศาลตัดสินสนับสนุนการแบ่งแยกเชื้อชาติทางการศึกษา

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1938 ถึง 1954 ศาลในหลายคดีกลับตัดสินว่ารัฐปฏิเสธการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคโดยการไม่ให้โอกาสทางการศึกษาให้กับคนผิวดำ ซึ่งได้ให้กับคนผิวขาว น่าสนใจที่คดีเกือบทั้งหมดเกี่ยวกับการไม่ให้โอกาสทางการศึกษาด้านกฎหมายกับคนผิวดำ โดยที่ศาลไม่ได้ตั้งคำถามในเรื่องหลักแบ่งแยกแต่เท่าเทียมเลย แต่กลับตัดสินว่าการไม่ให้โอกาสแก่คนผิวดำนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่หลักการแบ่งแยกแต่เท่าเทียมถูกโจมตี

ในคดี **Missouri ex rel. Gaines v. Canada** ศาลตัดสินว่าการที่รัฐปฏิเสธที่จะรับคนผิวดำเข้าโรงเรียนกฎหมาย แต่กลับจ่ายค่าเล่าเรียนให้ไปเรียนในโรงเรียนนอกรัฐถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลได้อธิบายว่า พื้นฐานของการพิจารณาไม่ได้อยู่ที่โอกาสอะไรที่รัฐอื่นมีให้ แต่อยู่ที่โอกาสอะไรที่รัฐ Missouri มีให้แก่คนขาว แต่ปฏิเสธที่จะให้กับคนดำบนพื้นฐานของสีผิวเพียงอย่างเดียว Missouri ตอบสนองต่อคำพิพากษานี้โดยการสร้างโรงเรียนกฎหมายให้กับคนผิวดำแทน

ในคดี **Sweatt v. Painter** เป็นครั้งแรกที่ศาลมีคำสั่งให้ มหาวิทยาลัยกฎหมายของคนขาวรับนักเรียนผิวดำ ในคดี **McLaurin v. Oklahoma State Regents** ศาลตัดสินว่าในเมื่อโรงเรียนรับนักเรียนผิวดำเข้ามาในโรงเรียนที่มีแต่คนผิวขาวแล้ว ไม่สามารถที่จะบังคับให้พวกเขาต้องนั่งแยกออกไปเมื่ออยู่ในชั้นเรียน ห้องสมุด และในโรงอาหาร

ข้อเท็จจริงในขณะนั้นก็คือมีเพียงหนึ่งโรงเรียนกฎหมายใน 41 โรงเรียนที่รับคนผิวดำ และหนึ่งใน 30 โรงเรียนแพทย์ที่รับคนผิวดำ และทั้ง 36 โรงเรียนวิศวะไม่รับคนผิวดำเลย นี่ไม่ใช่เรื่องคุณภาพทางการศึกษาแต่เป็นการแบ่งแยกสีผิว

ในวันที่ 13 ตุลาคม ปีค.ศ. 1953 ศาลได้ตัดสินโดยเสียงเอกฉันท์ว่า หลักการแบ่งแยกแต่เท่าเทียมไม่สามารถใช้ได้กับเรื่องการศึกษาของรัฐได้อีกต่อไป

ต่อมาในวันที่ 17 พฤษภาคม 1954 ในคดี **Brown v. Board of Education** ศาลได้วางบรรทัดฐานเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการศึกษาของสหรัฐอเมริกาไว้อย่างน่าฟังโดยสรุปว่า เราจะต้องพิจารณาถึงการศึกษาของรัฐในแง่ของการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ และผลต่อชีวิตของคนอเมริกันทั่วประเทศ รวมทั้งพิจารณาถึงผลกระทบของการแบ่งแยกในการศึกษาของรัฐ ที่ปรากฏโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคไปจากเด็ก ๆ ของชนกลุ่มน้อย แยกเขาจากคนอื่น ๆ ที่มีอายุเท่ากัน และคุณสมบัติอย่างเดียวกันเพียงเพราะเชื้อชาติ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกด้อยค่า ในฐานะทางสังคม ที่มีผลต่อจิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งเคยมีใครทำอย่างนี้มาก่อน เราจึงขอสรุปว่า ในด้านการศึกษาของรัฐแล้ว ไม่มีที่ว่างสำหรับ “หลักแบ่งแยกแต่เท่าเทียม” อีกต่อไป การให้การศึกษาระบบแบ่งแยกนั้นเป็นความไม่เสมอภาคโดยเนื้อแท้

สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในสหรัฐอเมริกา

แม้ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในสหรัฐอเมริกาจะได้ถูกวางรากฐานอย่างมั่นคงยาวนาน สังคมอเมริกันซึ่งได้รับการผ่าตัดเฉียวยาวนานใหญ่มาแล้ว แต่บาดแผลฝีหนองก็สามารถประทุขึ้นได้ทุกเมื่อ หากมีการกระตุ้นจากการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันทางด้านกรบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่ในสังคม หากสหรัฐอเมริกาหันคลอนในปัญหานี้ ปัญหาความมั่นคงก็จะตามมา ในงานวิจัยนี้จะยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ทำให้เห็นว่า ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญและจะเป็นปัญหาต่อความมั่นคงในประเทศ งานวิจัยนี้จะยกเหตุการณ์ล่าสุด 2 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐมิสซูรีและรัฐแมริแลนด์

เหตุการณ์ที่รัฐมิสซูรี

นาย ไมเคิล บราวน์ (Michael Brown) วัยรุ่นผิวสีวัย 18 ถูกยิงดับคาที่หึ่งที่ยอมจำนนขู่มือเปล่าเหนืออากาศในสภาพไร้อาวุธในวันที่ 9 สิงหาคม 2557 โดย ดาร์เร็น วิลสัน (Darren Wilson) วัย 28 ปี ตำรวจผิวขาวที่อ้างว่าไม่เคยมีประวัติลงโทษผู้ต้องหาเกินกว่าเหตุตลอดเวลา 4 ปี สร้างความไม่พอใจในหมู่สังคมชาวแอฟริกันอเมริกันที่มองว่าเป็นเรื่องระหว่างสีผิว และลามไปสู่การประท้วงใหญ่และมีการปล้นสะดมเกิดขึ้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และทีม SWAT ตอบโต้กลุ่มผู้ประท้วงด้วยอาวุธหนัก เช่น รถหุ้มเกราะ และปืน ร้อนถึงประธานาธิบดีสหรัฐฯ บารัค โอบามา ผู้นำผิวสีต้องออกแถลงการณ์ไม่ให้เหตุการณ์ลุกลาม และนำไปสู่การประกาศภาวะฉุกเฉิน จากรายงานของสื่อในสหรัฐฯ ระบุว่า บราวน์ถูกตำรวจในเมืองเฟอร์กูสันเรียกให้หยุดขณะที่กำลังเดินอยู่กลางถนน ซึ่งเข้าข่ายผิดกฎหมาย แต่บราวน์วิ่งหนี ทำให้ตำรวจลงจากรถเพื่อดึงตัวบราวน์กลับมา แต่เกิดการขัดขืน และตำรวจยิงปืนใส่บราวน์มากกว่า 1 นัด เป็นเหตุให้บราวน์เสียชีวิตในที่

เกิดเหตุ ข้อเท็จจริงที่ว่าบราวน์เป็นวัยรุ่นปราศจากอาวุธ และกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่กลับถูกตำรวจ “ผิวขาว” ยิงเสียชีวิต ทำให้ชาวเมืองเฟอร์กูสันซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวแอฟริกัน-อเมริกันเดินขบวนเรียกร้องให้มีการไต่สวนและเปิดเผยข้อเท็จจริง ทั้งยังมองว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตำรวจผิวขาว “เลือกปฏิบัติ” พุ่งเป้าตรวจสอบแต่คนผิวสี

การประกาศภาวะฉุกเฉินมีขึ้นที่ เมืองเฟอร์กูสัน 1 สัปดาห์ หลังจากที่มีการปะทะระหว่างกลุ่มผู้ประท้วงชาวแอฟริกันอเมริกันและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกว่าการทำเกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้อำนาจยิงผู้ต้องหามือเปล่าและไร้อาวุธ ซึ่งนี่ไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดขึ้นกับภาพลักษณ์ของตำรวจอเมริกันผิวขาวที่ยิงผู้ที่ถูกจับกุมทั้งที่มือเปล่า หรือมีอาวุธเพียงแค่มิดชิดพกผลไม้ โดยเฉพาะผู้ถูกจับกุมเป็นชนกลุ่มน้อยในสหรัฐฯ เช่น ชาวแอฟริกันอเมริกัน ชาวละตินอเมริกัน หรือแม้กระทั่ง ชาวเอเชียอเมริกัน และการประท้วงนำไปสู่การจลาจลใหญ่ที่มีการจุดไฟเผาและปล้นสะดมร้านค้าที่ทางตำรวจมิสซูรีและหน่วย SWAT ได้ขนอาวุธหนักที่คล้ายกับกองทัพขนาดย่อมๆ ปะทะกับผู้ประท้วงอเมริกัน จีนซึ่งถูกสหรัฐฯกล่าวโจมตีเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นประจำนั้น เหตุการณ์ในเมืองเฟอร์กูสันได้ถูกสื่อแคนาดาหยิบขึ้นมาเป็นประเด็นอย่างครึกโครม สำนักงานข่าวซินหัวของทางการจีนตำหนิอเมริกาถึงประเด็นสิทธิมนุษยชน พร้อมตั้งหัวเรื่องวิจารณ์ว่า จุดต่างพริ้วทางสิทธิมนุษยชน และเหตุจลาจลในเมืองเฟอร์กูสันเผยให้เห็นความแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ในสหรัฐฯ ซินหัวบอกต่อไปว่า เหตุการณ์ยิงวัยรุ่นผิวสีที่เมืองเฟอร์กูสันได้นำไปสู่การประท้วงอีกครั้งในประเทศที่พยายามดำเนินบทบาทเป็นผู้ปกป้องและผู้พิพากษาด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ในขณะที่ชาติตัวเองยังมีพื้นที่ที่ต้องปรับปรุงสิทธิมนุษยชนอีกมา ซินหัวยังสอนสหรัฐฯอีกว่า สิ่งที่อเมริกาต้องทำคือการแก้ปัญหาในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมดีกว่ามาชี้นิ้วใส่คนอื่น ส่วนอิหร่าน ซึ่งเป็นคู่แข่งกับสหรัฐฯ อ้างว่า เหตุจลาจลที่เฟอร์กูสัน เป็นหลักฐานของการแบ่งแยกด้านเชื้อชาติในอเมริกา และเรียกสิ่งนี้ได้เลยว่า สองมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน ตำรวจและระบบยุติธรรมสหรัฐมีเป้าหมายเลือกปฏิบัติต่อคนผิวดำในอเมริกา การปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงเป็นตัวอย่างของการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจนในสหรัฐอเมริกา คามาเนี ผู้นำสูงสุดอิหร่านทวีตว่า สหรัฐในทุกวันนี้ก็ยิ่งเหมือนปีก่อนๆ ชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกายังคงอยู่ภายใต้แรงกดดัน ทั้งถูกกดขี่ และควบคุมจนถึงการเลือกปฏิบัติ แม้กระทั่งอียิปต์ ซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐยังกล่าวตำหนิว่า ตำรวจอเมริกาใช้กำลังเกินกว่าเหตุ พวกเขาใช้อาวุธหนักเหมือนที่ใช้ในสงคราม และไม่เห็นผู้ประท้วงใช้ระเบิดเพลิงหรืออาวุธปืน คอนสแตนติน ดอลกอฟ ผู้แทนด้านสิทธิมนุษยชนของกระทรวงการต่างประเทศรัสเซียบอกว่า สหรัฐควรจะต้องใส่ใจต่อปัญหาในบ้านตัวเอง ก่อนที่จะมายุ่งเรื่องของคนอื่น และเหตุการณ์ในเมืองเฟอร์กูสัน แสดงให้เห็นถึงความดิ่งเหวอย่างสูงในสังคมอเมริกา แม้กระทั่ง กลุ่มสิทธิมนุษยชนขององค์การนิรโทษกรรมสากลเขียน

ลงทวิตเตอร์ว่า สหรัฐไม่ควรไปสอนชาติอื่นให้ปรับปรุงด้านสิทธิมนุษยชน หากอเมริกายังไม่อาจทำให้ประเด็นสิทธิมนุษยชนของตัวเองชาวสะอาดขึ้นมาได้ ไมเคิล บราวน์ ไม่ใช่พลเรือนคนแรก (และคงไม่ใช่คนสุดท้าย) ที่ถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ขณะที่การใช้อำนาจเกินเหตุของเจ้าหน้าที่ (ไม่ว่าจะที่ไหนในโลกนี้) ก็เป็นเรื่องที่หาทางแก้ไขได้ยากไม่แพ้กัน⁴

เหตุการณ์ที่รัฐแมริแลนด์

การชุมนุมประท้วงความ “อยุติธรรม” ที่ตำรวจสหรัฐปฏิบัติต่อชาวแอฟริกันอเมริกัน ลามไปยังหลายเมืองทางฝั่งตะวันออกของสหรัฐ ภายหลังจากการตายของ “เฟร็ด ดี เกรย์” ทำให้เกิดจลาจลในบัลติมอร์เมื่อสุดสัปดาห์จนถึงต้องประกาศเคอร์ฟิว สถานการณ์ในเมืองบัลติมอร์ รัฐแมริแลนด์ ยังคงมีการชุมนุมประท้วงต่อเนื่องในวันพุธ โดยผู้ประท้วงหลายพันคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาว เดินขบวนผ่านใจกลางไปยังศาลว่าการ อย่างไรก็ตามในเวลานี้หลับสู่ภาวะสงบได้เป็นคืนที่ 2 หลังจากเคอร์ฟิวมีผลบังคับใช้ ยังมีผู้ชุมนุมอีกหลายพันคนรวมตัวกันในหลายเมืองทั้งที่นครนิวยอร์ก, กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และนครบอสตัน เพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับผู้ประท้วงที่บัลติมอร์ ซึ่งโกรธแค้นที่ตำรวจปฏิบัติต่อชาวอเมริกันผิวสีอย่างโหดร้าย การประท้วงส่วนใหญ่ดำเนินไปอย่างสงบ แม้ว่าที่นิวยอร์ก ซึ่งคนหลายร้อยคนชุมนุมกันที่จัตุรัสอนุสรณ์ เกิดการกระทบกระทั่งและตำรวจจับกุมผู้ชุมนุมไปมากกว่า 60 ราย ความไม่พอใจต่อสิ่งที่ผู้ชุมนุมระบุว่าเป็นการเลือกปฏิบัติอย่าง “อยุติธรรม” ของตำรวจผิวขาวต่อคนแอฟริกันอเมริกันรอบล่าสุดนี้เกิดขึ้นภายหลังการเสียชีวิตของเกรย์หนุ่มวัย 25 ปีที่ได้รับบาดเจ็บรุนแรงบริเวณกระดูกสันหลัง ขณะถูกตำรวจควบคุมตัวเมื่อต้นเดือนที่ผ่านมา เขาเสียชีวิตเมื่อวันที่ 19 เมษายน หลังพิศพเมื่อวันอาทิตย์เกิดการนัดชุมนุมครั้งใหญ่และก่อจลาจลเผารถยนต์ วางเพลิงอาคารและปล้นสะดม นายกเทศมนตรีเมืองบัลติมอร์ต้องประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันจันทร์และบังคับใช้เคอร์ฟิวนาน 1 สัปดาห์ ทหารกองหนุนจากเนชั่นแนลการ์ด 2,000 นาย ซึ่งรัฐแมริแลนด์ส่งมาช่วยรักษายังไม่ได้มีบทบาทมากนัก มีผู้ประท้วงแต่กลุ่มเล็กๆ ที่ออกมาชุมนุมบนท้องถนนในช่วงเคอร์ฟิวตั้งแต่ 4 ทุ่มถึงตี 5 สเตฟานี โรว์ลิงส์-เบลค นายกเทศมนตรีบัลติมอร์เผยว่า ผลการสอบสวนของตำรวจจะส่งถึงอัยการวันศุกร์นี้ แต่จะยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณะทันที ก่อนหน้านี้ มีความหวังเกรงกันว่าผลการสอบสวนจะกระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงรอบใหม่ขึ้นอีก โดยหลาย ชุมชนเข้าใจผิดว่าทางการจะ

⁴ รัฐมิสซูรี ประกาศเคอร์ฟิวที่เมืองเฟอร์กูสัน หลังตำรวจชน “รถหุ้มเกราะ-ปืน” ปะทะมือบจลาจล “วัยรุ่นผิวสีมือเปล่าถูกยิงดับ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://pantip.com/topic/32466447, 2557>

เผยแพร่รายงานการสอบสวนดังกล่าว ต่อมาผู้ว่าการรัฐแมริแลนด์ของสหรัฐฯ สั่งระดมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจและกองกำลังพิทักษ์มาตุภูมิราว 3,000 นาย ตรึงกำลังรักษาความสงบทั่วเมืองบัลติมอร์ รวมถึงสั่งปิดโรงเรียนและสถานที่ราชการทั้งหมดเมื่อ 28 เมษายน เพื่อควบคุมสถานการณ์ตามประกาศภาวะฉุกเฉินและคำสั่งเคอร์ฟิวห้ามออกนอกที่พักอาศัยระหว่าง 22.00-05.00 น. ซึ่งมีกำหนดบังคับใช้นาน 1 สัปดาห์ ตั้งแต่ช่วงค่ำ 29 เมษายน เป็นต้นไป สืบเนื่องจากผู้เดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมหลังพิริศพของนายเฟร็ดดี เกรย์ ชาวอเมริกันผิวสี อายุ 25 ปี ผู้เสียชีวิตขณะอยู่ในการควบคุมของตำรวจผิวขาว ทำให้เกิดจลาจลครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 27 เมษายน ซึ่งมีผู้บุกรุกทำลายร้านค้า ปล้นสะดมและเผารถยนต์เสียหาย ทำให้ตำรวจได้รับบาดเจ็บราว 20 นาย และผู้ถูกจับกุมอีกราว 250 คน ทำให้ตำรวจว่าจะจับกุมผู้ชุมนุมที่ฝ่าฝืนคำสั่งเคอร์ฟิวด้วย

ขณะเดียวกัน นายบารัค โอบามา ประธานาธิบดีสหรัฐฯ เรียกร้องให้ชาวอเมริกันมองเข้าไปถึงจิตวิญญาณตัวเองอย่างแท้จริงพร้อมระบุว่าเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวแอฟริกัน-อเมริกา ไม่ใช่ปัญหาใหม่ แต่เป็นปมปัญหาที่ฝังรากลึกของสังคมอเมริกันที่จะต้องแก้ไขด้วยการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม และการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ และนายโอบามายังได้แถลงประณามกลุ่มก่อเหตุปล้นสะดมร้านค้า เผาอาคารบ้านเรือนและรถยนต์ ว่าเป็นการก่ออาชญากรรม ไม่ใช่การประท้วงเรียกร้องความยุติธรรม⁵

สรุป

สังคมสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 18 มีความแตกแยกเรื่องความคิด และรสนิยมของชนในชาติ โดยมีพื้นฐานทางด้านผลประโยชน์ของตนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความเห็นแก่ตัว ความเห็นต่างเรื่องระบบทาส เมื่อผูกโยงเข้ากับผลประโยชน์และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงและไม่สามารถประนีประนอมกันได้ ความคิดเรื่องความเสมอภาคความเท่าเทียมกันของมนุษย์ได้เริ่มพุดถึงมากขึ้น แม้มันอาจจะอยู่ในความคิดของอับราฮัม ลินคอล์น มานานแล้ว ความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดความคิดในการเลิกทาส ซึ่งคนอเมริกันที่อาศัยอยู่ในรัฐทางเหนือส่วนใหญ่เห็นพ้องด้วย เห็นได้จากการลงคะแนนเสียงเลือกอับราฮัม ลินคอล์น เป็นประธานาธิบดี เพราะเขามีนโยบายเลิกทาส แต่คนอเมริกันที่อยู่ใน

⁵ “อเมริกันประท้วงตำรวจหลายเมือง”. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. 1 พฤษภาคม

รัฐทางใต้ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ยิ่งเมื่อมีความจำเป็นส่วนตัวทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องใช้แรงงานทาส
 ศิวคำเพาะปลูกฝ้ายพืชเศรษฐกิจในยุคนั้น ทำให้คนอเมริกันทางใต้เห็นต่างอย่างรุนแรงจนทำให้เกิด
 การแยกรัฐ แยกประเทศ และเกิดสงครามระหว่างคนขาวด้วยกันในที่สุด ที่ต้องกล่าวว่าเป็นสงคราม
 คนขาวด้วยกัน เนื่องจากต้องการเน้นให้เห็นว่า สงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกาเป็นสงครามที่
 เกิดจากความแตกต่างทางความคิดของคนที่ไม่แตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศิวดี แต่สงครามดังกล่าว
 เป็นบทเรียนและเป็นยาแรงที่ใช้เริ่มต้นในการยุติความรุนแรงหรือสงครามกลางเมืองครั้งใหม่ที่จะ
 รุนแรงกว่าครั้งแรกมากในสหรัฐอเมริกา การปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมกันทางกฎหมายจะมีส่วนเร่งเร้า
 ให้เกิดความแตกแยกของประชาชนในชาติ ประทุขึ้นได้ ยิ่งในสังคมที่มีความแตกต่างด้านกายภาพ
 ของประชาชน ยิ่งทำให้ความแตกแยกประทุเร็วยิ่งขึ้นได้ แต่เชื่อว่า เพราะความคิด ปรัชญา ความ
 แน่วแน่ของผู้นำ คือ ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น และผู้นำต่อๆ มาที่เชื่อมั่นและยืนหยัดใน
 หลักการความเสมอภาคของมนุษย์ ทำให้สังคมอเมริกายอมรับคนผิวดำทัดเทียมเท่าเทียมกับคนผิ
 ขาว โดยเฉพาะกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้คนผิวดำในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเชื้อชาติ
 ชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุด และมีอดีตที่เคยตกเป็นทาสคนผิวขาวมาก่อนในทางนิรันดร์มีที่ยืนที่มี
 เกียรติเท่าเทียมคนผิวขาวในประเทศ แม้ในทางพฤตินัยจะมีอยู่ในใจของคนผิวขาวบ้าง และมีการ
 แสดงออกแก่คนผิวดำถึงความไม่เสมอภาค เท่าเทียมบ้างเป็นอาชิต แต่เหตุการณ์ดังกล่าวไม่
 สามารถปลุกกระแสก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ความโกรธแค้น ความไม่พอใจขยายวงกว้างใน
 ระดับที่บั่นทอนความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ หากไม่มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของผู้นำ
 ประเทศถึงความเสมอภาคของคนในชาติแล้ว คนผิวดำถูกข่มขู่ในในประเทศสหรัฐอเมริกาโดย
 ความผิดเขาเองหรือมีผู้ยุยงส่งเสริม อะไรจะเกิดขึ้นกับความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกา

บทที่ 4

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย

สถานการณ์ในอดีตและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติก่อนปี พ.ศ. 2548 ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแทบจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศเลย เนื่องจากลักษณะความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายจะเกิดกับกรณีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความเลื่อมล้ำ และระบบอุปถัมภ์ เช่น คนที่ฐานะยากจนหรือการศึกษาต่ำมักจะไม่ได้รับการปฏิบัติจากผู้บังคับใช้กฎหมายเท่าเทียมกับคนที่มีฐานะร่ำรวยหรือมีการศึกษาสูง มีฐานะทางสังคมสูง รวมทั้งกรณีไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้บังคับใช้กฎหมาย

สถานการณ์หลัง ปี พ.ศ. 2548 ถึงระยะเวลาก่อนที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้าควบคุมอำนาจความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติ กระทบต่อความมั่นคงของชาติอย่างรุนแรง เนื่องจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นสำคัญ โดยฝ่ายคู่ขัดแย้งได้ยกเอาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นตัวอย่างปลุกระดม ปลุกเร้าให้คนในชาติ เห็นว่า ฝ่ายตนไม่ได้รับความยุติธรรมหรือเลือกปฏิบัติ ถูกกลั่นแกล้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้บังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจแตกแยก โกรธแค้น แบ่งฝ่าย ชิงชังอีกฝ่ายหนึ่งอย่างที่ตั้งคมไทยไม่เคยปรากฏมาก่อน ความแตกแยกรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลถึงในสังคมไทย ประเทศชาติขาดความสามัคคีของคนในชาติ ไม่ให้ความร่วมมือและยังมีการขัดขวาง โด่แย่ง ทำให้ประเทศชาติเสียโอกาสในการพัฒนา เศรษฐกิจถดถอย สังคมเสื่อมทราม คนในชาติขาดความสุข

สถานการณ์ภายหลัง คสช. เข้าควบคุมอำนาจดีขึ้นระดับหนึ่ง ควบคุมสถานการณ์ให้กลับดูเหมือนปกติ แต่ความขัดแย้งและความแตกแยกยังคงดำรงอยู่ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ฝังลึกในจิตใจคนในชาติมาเป็นเวลาหลายปี การเข้าควบคุมอำนาจของ คสช. จึงเสมือนควบคุมโรคมิให้ขยายแล้วคอยรักษาเพื่อให้ร่างกายกลับฟื้นเป็นปกติ การรักษาที่ต้นเหตุ ประการหนึ่งของ คสช. คือ การกำหนดประกาศนโยบายที่จะให้ผู้บังคับใช้กฎหมายปฏิบัติโดยเสมอภาค ดังจะเห็นได้จากประกาศ คสช. ฉบับที่ 63/2557 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2557 กล่าวคือ นโยบายดังกล่าวเป็นหนึ่งในหลายๆ สิ่งที่ คสช. ต้องการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อที่จะให้ความแตกแยกหมดไปสังคมมีความสมานฉันท์ปรองดองเหมือนเดิม หากไม่สำเร็จเชื่อว่า

โรคเก่าที่รุ่มเรื้อรังแต่ถูกสยบไว้ก็จะกลับมาแสดงอาการอีก นั่นหมายความว่าความบาดหมางแตกแยก จะกลับมาดังเดิม

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 63/2557 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ดังนี้

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 63/2557 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

โดยที่การดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ของรัฐ ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งปวง ตามแต่กรณี แต่การดำเนินคดีต่างๆ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และการทำหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมว่า มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้ปัญหาความขัดแย้งและความแตกแยกในสังคมเกิดขึ้น และอาจมีเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของรัฐดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวดเร็ว เป็นธรรมแก่ประชาชน และเพื่อให้ประชาชนและนานาชาติเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐว่า ประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างทั่วถึง โดยเสมอภาคและเท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาล คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอิสระอื่นๆ อัยการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ รวมทั้งหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ขอให้ยึดมั่นในการปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรม และมีบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการดำเนินคดีตามประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ซึ่งสาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนหลีกเลี่ยงการดำเนินการใดๆ ที่อาจมีผลทำให้เกิดความเข้าใจผิดแก่สาธารณชนในการบังคับใช้กฎหมายอันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และความแตกแยกในสังคม ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมและไม่มีมีการเลือกปฏิบัติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประกาศ ณ วันที่ 12 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

เห็นว่า คสช. มองเห็นปัญหาความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมามาก่อนให้เกิดความแตกแยกและขัดแย้งในสังคม จึงประสงค์ที่จะให้เกิดความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อที่จะจัดปัญหาดังกล่าวอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ

นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันที่ได้แถลงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 มีทั้งสิ้น 11 ด้าน โดยด้านที่ 11 คือ การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คำแถลงนโยบายระบุว่าในสังคมที่อารยะ การยึดหลักนิติธรรมคือมีกฎหมายเป็นใหญ่ ไม่ใช่ตัวบุคคลหรืออำเภอใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปกครอง ย่อมเป็นสาระสำคัญ แต่หลักนิติธรรมจะเป็นที่ยอมรับนับถือได้ ไม่ใช่เพียงสักแต่ว่ามีกฎหมาย หากแต่กฎหมายเหล่านั้นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของประชาชนเป็นธรรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งต้องมีกระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย มีมาตรฐานตามหลักสากล ทันสมัย และเป็นธรรมด้วย มิฉะนั้นจะกลายเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งและการโกรธแค้นชิงชังไม่สิ้นสุด

สถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

บทสะท้อนถึงปัญหาความแตกแยกที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาค เห็นได้จากสื่อมวลชน การเรียกร้องของกลุ่มชนต่างๆ ที่ปรากฏมาเป็นระยะต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายปี จนถึงปัจจุบัน นักเขียนหลายคนมองปัญหาและทางแก้ไขว่า ความปรองดองและการรักษาบาดแผลแตกแยกในสังคมไทย ได้อย่างแท้จริงนั้นจะต้องทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมต้องทำกฎหมายฉบับเดียวกัน มาตรฐานเดียวกัน ใช้บังคับกับคนทุกกลุ่มทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติไม่หลายมาตรฐานอย่างที่ผ่านมา ถ้าทำให้ความยุติธรรมมีมาตรฐานเดียว ความปรองดองสมานฉันท์ที่หายไป 10 ปี จะกลับคืนมาได้เป็นอย่างดี¹ ความเสมอภาค คือ หัวใจของการปรองดอง² หลักนิติรัฐ – นิติธรรม ความเท่าเทียมและเป็นธรรมจะต้องวางเป็นหลักสำหรับอนาคตของประเทศ ถ้ามีฉะนั้นจะกระทบโจทก์ “สลวยสี” ที่ตั้งไว้³

มีการเปรียบเทียบการดำเนินคดีที่มองว่าอาจมีมาตรฐานต่างกันในลักษณะเลือกปฏิบัติ⁴

¹ “สำนักข่าวหัวเขียว โดยแม่ลูกจันทร์”, ไทยรัฐ 5 มิถุนายน 2558. หน้า 1 - 2.

² “สังคมข่าว”, เดลินิวส์. 6 ธันวาคม พ.ศ. 2557. หน้า 5

³ “ยังงี้ก็ต้องแม่นหลัก”, ไทยรัฐ. 14 พฤศจิกายน 2557. หน้า 3.

⁴ ลม เปลี่ยนทิศ “ปรส.กับจ่านำข่าว”, ไทยรัฐ. 17 พฤศจิกายน 2557. หน้า 5

กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

คำว่า “ความเสมอภาค” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายว่า มีส่วนเท่ากัน, เท่าเทียมกัน⁵

หากพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ แล้วจะไม่พบถ้อยคำๆ นี้ในกฎหมาย มีถ้อยคำที่ใกล้เคียงอยู่บ้าง คือ คำว่า “เลือกปฏิบัติ” คือ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

คำว่า “เลือกปฏิบัติ” ซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสาม ที่ได้บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางด้านเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) ก็ยังกำหนดให้การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

ปัญหาสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้น มิได้เกิดขึ้นจากข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของตัวบทกฎหมาย แต่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย โดยผู้ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐเลือกที่จะใช้อำนาจหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่แตกต่างกันภายใต้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์เดียวกัน รวมถึงการที่มีอำนาจที่มีหน้าที่จะต้องดูแลเรื่องต่าง ๆ ได้ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วย⁶

หลัก “ความเสมอภาค” เป็นหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันรับรองไว้นอกเหนือจากหลัก “สิทธิ” “เสรีภาพ” และ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หลักการนี้ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 ว่า

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, หน้า 1255.

⁶ นันทวัฒน์ บรมานันท์, สรุปลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย” ณ อิมแพค เมืองทองธานี, 2 กันยายน 2553.

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน
ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด
เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือ
สังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและ
เสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

อย่างไรก็ตามจากบทบัญญัติดังกล่าวก็มีข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า

ประการแรก รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ไม่ได้เป็นรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงหลักความ
เสมอภาคไว้เป็นครั้งแรก ดังจะเห็นได้จากมาตรา 12 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.
2475 ที่บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย
ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดีโดยแต่งตั้งก็ดีหรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่าง
ใดเลย” ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2517 จึงบัญญัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นใน
มาตรา 27 ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”
และเพิ่มเติมในวรรคสองของมาตรา 28 อีกว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

ประการที่สอง แม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะมีได้บัญญัติหลักความเสมอภาคไว้เป็น
ครั้งแรกก็ตาม โดยเฉพาะวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรา 30 ที่ลือมาจากมาตรา 27 และมาตรา
28 วรรคสองของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 แต่วรรคสามที่กล่าวถึง “การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็น
ธรรม” โดยขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางไม่ใช่เฉพาะเรื่องเพศ หญิง – ชาย เท่านั้น แต่ยัง
รวมถึง เชื้อชาติ ภาษา อายุ สภาพทางกาย สุขภาพ ฯลฯ ด้วย ทั้งนี้เป็นนวัตกรรมใหม่ของรัฐธรรมนูญ
ฉบับนี้

ความเสมอภาคในทางกฎหมายนั้น มีศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการคุ้มครองหลัก
ดังกล่าวผ่านกระบวนการตรวจสอบว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งถ้าดูจากอำนาจหน้าที่
ของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่ผ่านมา อาจแบ่งอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญออกได้
เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

(1) อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายหรือร่างกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ

(2) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ

(3) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญ

(4) อำนาจหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ระบุให้ไปถึง “การกระทำ” เช่น การบังคับใช้กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้ รวมถึงการกระทำหรือการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาค ศาลรัฐธรรมนูญก็จะมีอำนาจเข้ามาวางหลักเกณฑ์วินิจฉัยว่าการกระทำบังคับใช้กฎหมายนั้นๆ ขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งจะมีผลตามมาในเรื่อง ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำนั้นๆ ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการกำหนดไว้ ดังนี้

บททั่วไป มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 5 ปวงชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดเพศหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 29 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรา กฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ตอนที่ 2 สิทธิมนุษยชน

มาตรา 34 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ เพศสภาพ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

ภาค 3 หลักนิติธรรม ศาล และองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

หมวด 1 ศาลและกระบวนการยุติธรรม

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 217 หลักนิติธรรมอันเป็นรากฐานของรัฐธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยอย่างน้อย มีหลักการพื้นฐานสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) ความสูงสุดของรัฐธรรมาภิบาลและกฎหมายเหนืออำเภอใจของบุคคล และการเคารพรัฐธรรมาภิบาลและกฎหมายทั้งโดยรัฐและประชาชน

(2) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค

(3) การแบ่งแยกการใช้อำนาจ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการป้องกันการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

(4) นิติกระบวนการ ซึ่งอย่างน้อยต้องไม่บังคับใช้รัฐธรรมาภิบาลหรือกฎหมายย้อนหลังเป็นโทษทางอาญา แก่บุคคล ให้บุคคลมีสิทธิในการปกป้องตนเองเมื่อสิทธิหรือเสรีภาพถูกกระทบ ไม่บังคับให้บุคคลต้องให้ถ้อยคำซึ่งทำให้ต้องรับผิดชอบทางอาญา ไม่ทำให้บุคคลต้องถูกดำเนินคดีอาญาในการกระทำความผิดเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง และมีข้อกำหนดให้สันนิษฐานว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด

(5) ความเป็นอิสระของศาล และความสุจริตเที่ยงธรรมของกระบวนการยุติธรรม

มาตรา 218 กระบวนการยุติธรรมต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามรัฐธรรมาภิบาลและกฎหมาย มีความ เป็นธรรม มีมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมกับ ประเภทคดี มีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต้องมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งของคู่ความและของศาลไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันในการพิจารณาพิพากษาคดี และต้องเปิดเผย ให้ทราบเป็นการทั่วไป

คู่ความ คู่กรณี และทนายความ มีหน้าที่ร่วมมือกับศาลเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร ถ้ามีการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตย่อมต้องรับผิดชอบที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 220 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ต้องเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ปราศจากอคติทั้งปวง ตามหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมาภิบาล และตามกฎหมาย

ในกรณีที่ศาลหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเห็นว่ากฎหมายหรือกฎใดก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อประชาชนหรือไม่เป็นไปตามมาตรา 87 ให้ศาลหรือหน่วยงานของรัฐดังกล่าวส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

หากเทียบกับรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 81 ดังนี้

ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ มีเนื้อหาที่ดีกว่าและอาจครอบคลุมถึงการกระทำและการบังคับการใช้กฎหมาย เพราะใช้ข้อความว่า

“กระบวนการยุติธรรม ...” แม้จะไม่มีข้อความว่า “ความเสมอภาค” ในร่างบทบัญญัติ ซึ่งควรจะมีคำว่า “ความเสมอภาค” รวมอยู่ด้วย

กฎหมาย กฎ ระเบียบขององค์กรหรือหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย

จากการสืบค้นอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนในประเด็นที่เกี่ยวกับความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ปรากฏมีการบัญญัติไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปรากฏอยู่ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย

จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2554

ลักษณะ 8 การสอบสวน บทที่ 17 จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน

ด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญา อันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาคและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่ง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พนักงานสอบสวน จะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นต้อง

กำหนดให้มีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเป็นกรอบและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับ “อุดมคติของตำรวจ” ที่ได้กำหนดไว้แล้วในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 16 ตามผนวกแนบท้าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวมดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ”

ข้อ 2 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 3 จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ที่ต้องประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจตามผนวกแนบท้าย ระเบียบนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวมมีดังนี้

โดยในระเบียบฯ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติตามข้อ 3 (3) ไว้ด้วย ดังนี้

- ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับชั้นตอนภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเต็มใจ

สำหรับพนักงานอัยการนั้น ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแม้ไม่มีบัญญัติให้พนักงานอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค แต่พอจะอนุโลมตามพระราชบัญญัติองค์การและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 ที่บัญญัติว่า “ พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ...”

ดังนั้น หากในร่างรัฐธรรมนูญ มีกำหนดให้ กระบวนการยุติธรรมต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย มีความเป็นธรรม มีมาตรฐานที่ชัดเจน ... มีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร...” ก็อาจพออนุโลมแปรความได้ว่า กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความเสมอภาคซึ่งทำให้พนักงานอัยการต้องปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เสนอแนะให้เพิ่มถ้อยคำ “ความเสมอภาค” ไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วย ดังที่กล่าวไว้ในช่วงแรกแล้ว

นอกจากนี้ในระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 หมวดที่ 1 ข้อความเบื้องต้น ส่วนที่ 1 บททั่วไป ข้อ 5 (ภารกิจและบทบาทพนักงานอัยการ) บัญญัติว่า

“ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท่าเทียม

กันและเป็นธรรม...” จะเห็นได้ว่า มีคำว่า “เท่าเทียมกัน” ซึ่งมีความหมายลักษณะเดียวกับคำว่า “เสมอภาคกัน” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ตามกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบัน กำหนดให้พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายด้วยความเสมอภาค การปรับปรุง กฎหมายและระเบียบจึงไม่จำเป็น คงเหลือเพียงการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบฯ เท่านั้น ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายดังกล่าว ที่จะต้องทำด้วยความเสมอภาคมีเพียงที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษและการสั่งการให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสืบสวน พ.ศ. 2547 ข้อ 5 การมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หรือการสั่งการให้ค้ำจนถึง ... (2) ความรวดเร็วและการลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและการอำนวยความสะดวก... ซึ่งควรที่จะบัญญัติออกจากบทร่างบัญญัติรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้มีผลในทางปฏิบัติมากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น

การปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เท่าที่สืบค้นปรากฏมีบทบัญญัติ มาตรา 125 บัญญัติว่า “ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมายผู้ใดปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม กระทบความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการต้องระวางโทษสองเท่าของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น มาตราดังกล่าวพูดถึงความเที่ยงธรรม ไม่ได้มีคำว่าเท่าเทียมหรือเสมอภาค ความเที่ยงธรรมในแต่ละคดีอาจจะไม่เสมอภาคระหว่างคดีก็เป็นได้เช่น คดี 2 คดีถูกปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรมทั้ง 2 คดี แต่ความช้าเร็วต่างกัน หากเป็นไปด้วยความจงใจก็จะเป็นเรื่องที่ไม่เสมอภาคกันได้

ดังนั้น เพื่อความโปร่งใสและเป็นแนวเดียวกันทั้งกระบวนการยุติธรรม ควรที่จะบัญญัติข้อความลงในกฎหมายและระเบียบของการปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกับกฎหมายและระเบียบของพนักงานอัยการ

แนวทางแก้ปัญหาในปัจจุบัน

1. ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับความเสมอภาค การอำนวยความสะดวก และการบังคับใช้กฎหมายที่ยุติธรรม ทำให้มีเนื้อหา ครอบคลุมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายก็ยังไม่มีความ “เสมอภาค” ปรากฏอยู่

2. คสช. ได้ออกประกาศฉบับที่ 63/2557 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค เพื่อความมั่นคงของประเทศ

3. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายมีการตอบรับและถูกให้บังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคมากขึ้นทำให้เกิดความเสมอภาคมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ทางด้านจิตวิทยาและนิติปรัชญา

บทสรุปทางด้านจิตวิทยา เราสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดทางด้านจิตวิทยามนุษย์นั้น ปรากฏว่าหากมนุษย์ไม่ได้รับความยุติธรรมหรืออีกนัยหนึ่ง คือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคกัน มนุษย์จะเกิดอารมณ์เครียด หรือ โกรธ ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถมีสติควบคุมความเครียดและโกรธ ดังกล่าวไว้ได้หรือไม่ หากควบคุมไม่ได้ มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมแสดงออกทั้งด้านส่วนตัวระหว่าง บุคคลและกลุ่มได้ โดยอาจแสดงออกในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ลอบทำร้าย จลาจล หรือการต่อสู้เพื่อ แบ่งแยกในที่สุด

บทสรุปทางด้านนิติปรัชญา แนวคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมนุษย์ทุกคน จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน แนวคิดดังกล่าวเป็นมุมมองของ “สำนักกฎหมาย ธรรมชาติ” (Natural Law School) ที่มองว่าสิ่งเหล่านี้ติดตัวมาแต่กำเนิด และถึงแม้จะไม่มีกฎหมาย บัญญัติรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ยังคงมีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่รัฐและสามัญชนทุกคนมีอาจปฏิเสธได้ ดังนั้น การที่จะทำให้หลักดังกล่าวมีสภาพบังคับได้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ก็คือการทำให้นำหลักดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการ แปรสภาพที่มาของกฎหมายตามเนื้อหาเป็นที่มาของกฎหมายตามรูปแบบหลักความเสมอภาค เป็นส่วนหนึ่งในหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับในรูปแบบที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดย “สำนักกฎหมายบ้านเมือง” (Positive Law School) กล่าวคือ ได้รับการพิจารณาในมุมมองทาง กฎหมายมิใช่ในขอบเขตทางปรัชญาแต่เพียงอย่างเดียวปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการ รอมชอมทางความคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองและสำนักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการแปรสัทธิตามธรรมชาติของบุคคลมาเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย

ในสังคมประชาธิปไตยยุคปัจจุบันหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยความเสมอภาคจึงได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางมาโดยตลอดดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญหลายๆ ฉบับของนานาอารยประเทศ รวมทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

บทสรุปที่เป็นปัจจุบันที่ทำให้เห็นความสำคัญของความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ คำกล่าวของ ศ.ดร. คณิต ณ นคร ที่ว่า มนุษย์เราต้องการ 2 อย่างเท่านั้น คือ 1. ความมั่นคงในชีวิตและ 2. ความเป็นธรรม แม้เราจะมี ความมั่นคง แต่ขาดความยุติธรรมมันก็แย่ ซึ่งความเป็นธรรมจะเกิดได้ก็จากกระบวนการยุติธรรมที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ความเสมอภาคในการ ปฏิบัติและการ บังคับใช้กฎหมาย ในประเทศสหรัฐอเมริกา

สังคมสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 18 มีความแตกแยกเรื่องความคิด และรสนิยมของชนในชาติ โดยมีพื้นฐานทางด้านผลประโยชน์ของตนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความเห็นแก่ตัว ความเห็นต่างเรื่องระบบทาส ทำให้คนอเมริกันทางใต้เห็นต่างอย่างรุนแรงจนทำให้เกิดการแยกรัฐ แยกประเทศ และเกิดสงครามระหว่างคนขาวด้วยกันในที่สุด ที่ต้องกล่าวว่าเป็นสงครามคนขาวด้วยกัน เนื่องจากต้องการเน้นให้เห็นว่า สงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกาเป็นสงครามที่เกิดจากความแตกต่างทางความคิดของคนที่ไม่แตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศิวิลี แต่สงครามดังกล่าวเป็นบทเรียนและเป็นยาแรงที่ใช้เริ่มต้นในการยุติความรุนแรงหรือสงครามกลางเมืองครั้งใหม่ที่อาจรุนแรงกว่าครั้งแรกมากในสหรัฐอเมริกา การปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมกันทางกฎหมายจะมีส่วนเร่งเร้าให้เกิดความแตกแยกของประชาชนในชาติประทุขึ้นได้ ยิ่งในสังคมที่มีความแตกต่างด้านกายภาพของประชาชนยิ่งทำให้ความแตกแยกประทุเร็วยิ่งขึ้นได้ แต่เชื่อว่า เพราะความคิด ปรัชญา ความแน่วแน่ของผู้นำ คือ ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น และผู้นำต่อๆ มาที่เชื่อมั่นและยืนหยัดในหลักการความเสมอภาคของมนุษย์ ทำให้สังคมอเมริกายอมรับคนผิวดำทัดเทียมเท่าเทียมกับคนผิวขาว โดยเฉพาะกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาพัฒนาหลักความเสมอภาคจนในที่สุดเป็นหลักสำคัญมั่นคงเป็นที่ยึดถือของคนในชาติ ทำให้คนผิวดำในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเชื้อชาติชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุด และมีอดีตที่เคยตกเป็นทาสคนผิวขาวมาก่อนในทางนิรนัยมีที่ยืนที่มีเกียรติเท่าเทียมคนผิวขาวในประเทศ แม้ในทางพฤตินัยจะมีอยู่ในใจของคนผิวขาวบ้าง และมีการแสดงออกแก่คนผิวดำถึงความไม่เสมอภาค เท่าเทียมบ้างเป็นอาชิต แต่เหตุการณ์ดังกล่าวไม่สามารถปลุกกระแสก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ความโกรธแค้น ความไม่พอใจขยายวงกว้างในระดับที่บั่นทอนความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ หากไม่มี

วิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของผู้นำประเทศถึงความเสมอภาคของคนในชาติแล้ว คนผิวดำลุกขึ้นต่อสู้ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยความคิดตนเองหรือมีผู้ยุยงส่งเสริม อะไรจะเกิดขึ้นกับความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกา

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย

สถานการณ์ในอดีตและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2548 ปัญหาความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติไม่ปรากฏเด่นชัดและไม่เป็นปัญหาใหญ่ มักจะมีลักษณะเป็นความไม่เสมอภาคทางด้านฐานะ ทางเศรษฐกิจ และระบบอุปถัมภ์ คนที่มีฐานะยากจนและไม่มีพรรคพวกจะได้รับความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ต่างจากคนที่มีฐานะร่ำรวยและมีพรรคพวก

สถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงยุคก่อนที่ คสช. จะเข้าควบคุมอำนาจมีสถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายกับกลุ่มคน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีความคิดทางการเมืองต่างกัน มีความขัดแย้งกันในสังคมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และโต้แย้งจากคู่ขัดแย้งสังคม สื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง และเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้ง การไม่ยอมรับการบังคับใช้กฎหมาย การปฏิรูปอำนาจรัฐ และองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งทำให้สังคมและคนในชาติแตกแยกขาดความสามัคคี บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานและองค์กรบังคับใช้กฎหมาย

บางหน่วยงานมีการกำหนดการบังคับใช้กฎหมายด้านความเสมอภาคไว้ชัดเจนในกฎหมายและหรือระเบียบของหน่วยงาน เช่น อัยการและตำรวจ บางหน่วยยังไม่มีกำหนดไว้ เช่น ปปช. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)

แนวทางแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน

คสช. ได้ออกประกาศ ฉบับที่ 63/2557 ประกาศนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐว่า ประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมภายใต้กฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกในสังคม

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แม้จะไม่ปรากฏบทบัญญัติชัดเจนในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายโดยเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน แต่ก็มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เมื่อนำมาอ่านเชื่อมโยงกันก็พออนุมานได้ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประสงค์ให้การบังคับใช้กฎหมายต้องเสมอภาคกัน

องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายมีการปรับตัวหลังจากมีการวิพากษ์วิจารณ์และเพ่งเล็งในประเด็นความเสมอภาค องค์กรฯ ต่างๆ เริ่มคำนึงประเด็นความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น

ที่กล่าวในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งยังมีประเด็นปลีกย่อยที่เกี่ยวพันกับความเสมอภาค คือ “ความเหลื่อมล้ำ” อันอาจเป็นผลหรือมองในที่สุดได้ว่าเป็นความไม่เสมอภาค เช่น คนที่มีฐานะยากจนจะไม่มีเงินต่อสู้คดี ไม่มีเงินประกันตัว ทำให้โอกาสที่จะแพ็ดิจิตถูกจำคุกมีสูงกว่าคนที่มีฐานะร่ำรวยจนกลายเป็นคำพูดที่ว่า “คนมีเงินเท่านั้นที่จะเข้าถึงความยุติธรรมได้” แต่ในงานวิจัยนี้จะไม่ขอกล่าววิจัยลึกในประเด็นดังกล่าว

บทสรุปของปัญหาดังที่ประธานาธิบดีบารัก โอบามา กล่าวเกี่ยวกับปัญหาคนผิวดำที่ลูกสื่อต่อต้านตำรวจผิวขาวว่าเรื่องที่เกิดเป็นปัญหาของระบบความยุติธรรมในประเทศของคนในประเทศ ไม่ใช่ปัญหาของคนที่มีความเห็นต่างเสียต่างสีกันเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. กระตุ้นเตือน สร้างจิตสำนึกให้ผู้บังคับใช้กฎหมายยึดมั่นและปฏิบัติโดยเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

ปัญหาสำคัญของสังคมไทยประการหนึ่ง คือ คนไทยขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดการศึกษา ขาดความเข้าใจ แม้ว่า กฎหมาย กฎ ระเบียบ จะบัญญัติกำหนดไว้ดีรัดกุม แน่นหนาอย่างไร หากคนในสังคมไม่มีจิตสำนึก ไม่มียึดถือ เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ดังกล่าวก็จะไร้ความหมาย ไม่บรรลุผล ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศไทย และหลายประเทศ ขึ้นอยู่กับความรู้ จิตสำนึก การปฏิบัติ ดังนั้น หากผู้บังคับใช้กฎหมายมีจิตสำนึก มีความรู้ความเข้าใจ ก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคเกิดขึ้นในสังคมไทยอันจะมีผลให้เกิดความมั่นคงของชาติ

แม้กฎหมายจะบัญญัติให้มีความเสมอภาค มีความยุติธรรมเพียงใด หากผู้บังคับใช้กฎหมาย ไม่มีสำนึกในความเสมอภาคและความยุติธรรม ก็ย่อมก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคได้

ปัญหาที่ประชาชนเข้าใจผิดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า การบังคับใช้กฎหมายไม่เสมอภาคนั้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวควรที่จะออกมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลอย่างชัดเจนและอย่างรอบด้านเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบว่าเหตุผลในเรื่องนั้นๆ ที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายได้ตัดสินใจหรือวินิจฉัยออกมามีความเหมือนหรือมีความแตกต่างกันเป็นเพราะเหตุใด

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม

ในบางกรณี การไม่มีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมก่อให้เกิดความล่าช้า ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความยุติธรรม (Justice delayed is justice denied) ความยุติธรรมที่ล่าช้ากับคดีหนึ่ง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง จะก่อให้เกิดความรู้สึกกับกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและจะก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมกับกลุ่มคนดังกล่าวได้ ดังนั้น ความเสมอภาคในการดำเนินคดีจึงขึ้นอยู่กับความรวดเร็วหรือความล่าช้าในการดำเนินคดีอีกด้วย ความเสมอภาคในที่นี้จึงควรหมายถึงความรวดเร็วในการดำเนินคดีกับบุคคล กลุ่มบุคคลในลักษณะคดีเดียวกัน เช่น คดีลักษณะเดียวกัน เหตุเกิดใกล้เคียงกันควรที่จะได้รับการพิจารณาดำเนินการและใช้ประสิทธิภาพการทำงานลักษณะเดียวกัน

3. ให้ความรู้ถึงผลกระทบของความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแก่บุคคลในองค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย และประชาชน โดยยกตัวอย่างความสูญเสียในอดีตและการแก้ปัญหาของประกาศสหรัฐอเมริกาเป็นอุทาหรณ์¹

การให้ความรู้จะมีผลถึงผู้บังคับใช้กฎหมายและประชาชนโดยตรง ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความเสมอภาค ความมั่นคงของชาติตามที่กล่าวแล้วในข้อ 1 การให้ข้อมูลผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายไม่เสมอภาค ทั้งด้านจิตวิทยาผลกระทบตัวอย่างที่เกิดในประเทศสหรัฐอเมริกาจะทำให้ผู้คนตระหนักถึงผลดี ผลเสีย ของการบังคับใช้กฎหมายเมื่อทุกคนทราบถึงเหตุผล ผลดี ผลเสีย จะทำให้สังคมมีปัญหา มีความรู้เท่าทันเหตุการณ์ และทำให้ตัดสินใจอนาคตของตน สังคม ชาติ อย่างถูกต้องถูกทาง ทำให้เกิดความมั่นคงของชาติ

4. รัฐบาล องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย จะต้องยึดมั่นและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค

¹ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์, สรุปการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย”. ณ อิมแพค เมืองทองธานี, 2 กันยายน 2553.

นอกจากความรู้ ความตระหนัก ความมีปัญญาเข้าใจแล้ว รัฐบาลองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายเองจะต้องยึดมั่นปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเป็นแบบอย่าง สร้างความเชื่อมั่น แก่คนในสังคม และอารยประเทศอื่น จะเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นบรรทัดฐานต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของชาติ

5. ควรบัญญัติไว้ในกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับขององค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

ดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 4 ของเอกสารการวิจัยนี้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ควรมีคำว่า “เสมอภาค” เพิ่มเติมในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมาย

ในกฎหมาย ปพข. และ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่มีความเสมอภาค ลักษณะเดียวกับกฎหมายของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนที่มีบัญญัติกำหนดไว้แล้ว

6. ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ

เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในอนาคตฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการบัญญัติกฎหมาย อันจะทำให้ประเด็นดังกล่าวไม่เกิดขึ้นตั้งแต่แรก ไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ไม่ต้องแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น

7. ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชาติและเยาวชนในการทำให้เห็นถึงความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น เมื่อกระทำผิดกฎจราจรจะต้องยอมรับผิดและยอมรับโทษ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ความยุติธรรมอย่างเสมอภาคภายใต้กฎหมาย (Equal justice under the law)

ในหลายประเทศที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค มีความเชื่อมั่นในกฎหมายว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันอันจะทำให้คนในชาติรักชาติ รักเพื่อนร่วมชาติ เพราะประชาชนในชาติ เห็นว่า แม้เป็นผู้นำเมื่อทำผิดก็ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมคนอื่น เช่น ประธานาธิบดียอมจ่ายค่าปรับจราจร

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. ทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอลด์ส์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ธรรมศาสตร์, 2010.

ชเนศ อภรณ์สุวรรณ. เสรีภาพและความเป็นทาสของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ปรีดา เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.

อริรัฐ ทิพย์เสถียร. สงครามกลางเมือง. กรุงเทพฯ : อนิเมท กรุ๊ป, 2556.

วารสารและหนังสือพิมพ์

คณิต ณ นคร. “มันใจปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมได้ปรองดองเกิด”. มติชน. 2 มีนาคม 2558. หน้า 11
ลิขิต ชีรเวทิน. “ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและเศรษฐกิจ”. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 1 (1). 1 มกราคม – มิถุนายน 2557.

“อเมริกันประท้วงตำรวจหลายเมือง”. ไทยโพสต์. 9 (6759). 1 พฤษภาคม 2558.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. “หลักแห่งความเสมอภาคตามกฎหมายฝรั่งเศส”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
: <http://www.pub-law.net/article/ac140644htme,2558>.

สิทธิกร ศักดิ์แสง. “สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ (Historycal Law School)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
: <https://www.facebook.com>, 2558.

“ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึง
ได้จาก : <http://www.senete.go.th/tawdatacenter/includes/./b/s 37,2558>.

“รถหุ้มเกราะ-ปืน” ประทะมือบจลาจล “วัยรุ่นผิวสีมือเปล่าถูกยิงดับ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://pantip.com/topic/32466447>, 2558.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมเกียรติ คุ้มพัฒนานนท์
วัน เดือน ปี เกิด	17 มีนาคม 2503
การศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต ปี 2523 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย ปี 2524 สำนักศึกษาอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปริญญาโททางกฎหมาย มหาวิทยาลัยทูเลน สหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยเซาท์เวสต์เทิร์นเม โทดิสท์ สหรัฐอเมริกา
ประวัติการทำงาน	อัยการจังหวัดผู้ช่วย สำนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการ อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร อัยการจังหวัดประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสัญญาและहारौ 4 อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายขออนุญาตฟ้อง 1
ตำแหน่งปัจจุบัน	อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ รองเลขานุการอัยการสูงสุด

มีผู้กล่าวว่า สถานการณ์ของประเทศบางขณะใกล้จะเป็นรัฐล้มเหลว (Fails State) หรืออย่างที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า บ้านเมืองไม่มีชื่อมีแป๊ะ หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวลุกลามใหญ่โตขึ้น ชาตินี้จะขาดความมั่นคง จนถึงขั้นแตกแยกย่อยยับได้

กล่าวได้ว่าปัญหาความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขณะนี้ เป็นปัญหาในระดับชาติที่รับรู้กันทั่วไป มีการกล่าวถึงบ่อย ๆ ในสังคมและสื่อมวลชนก็ได้ กล่าวถึงและสะท้อนให้เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็ได้ให้ความสำคัญโดยกำหนดเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายความสัมพันธ์กับความมั่นคงของประเทศ (โดยศึกษาหลักจิตวิทยา ปรัชญา นกคิด นักวิเคราะห์ ผลวิจัยทางการแพทย์ และศึกษากรณีประเทศสหรัฐอเมริกา มาเปรียบเทียบ ได้แก่ คำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลต่าง ๆ และผู้บังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ)
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุง กฎ ระเบียบของหน่วยงานดังกล่าว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย กฎ ระเบียบขององค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ใช้อยู่ในประเทศไทยโดยเน้นปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและการวิจัยทางด้านจิตวิทยา จากกรณีที่มนุษย์ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาค
3. วิเคราะห์มาตรการ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบของต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเลือกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีประวัติการเผชิญปัญหาการบังคับใช้กฎหมายหลังจากเลิกทาสในประเทศมายาวนาน และได้พัฒนามาตรการการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคจนได้ผล สร้างความปรองดองและความมั่นคงให้กับประเทศสหรัฐอเมริกาจนถึงปัจจุบัน
4. ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการปฏิบัติ มาตรการ ข้อควรแก้ไข ข้อเสนอแนะ เพื่อให้องค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้เกี่ยวข้องกับกฎหมายได้ตระหนัก และมีข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จะดำเนินการวิจัยด้วยเอกสาร และศึกษาตัวอย่างแนวคิดที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทฤษฎีจิตวิทยาทั้งของนักคิดต่าง ๆ รวม

ทั้งงานวิจัยทางจิตวิทยา และทางการแพทย์เกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ กฎหมาย และตัวอย่างคดีทั้งของประเทศไทยและของประเทศสหรัฐอเมริกา

ข้อจำกัดของการวิจัย

จะศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนวคิดเป็นหลักการกว้าง ๆ โดยไม่พิจารณาในรายคดี โดยเฉพาะ คดีการเมืองและคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาหรือดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เนื่องจากเป็นการล่วงกระบวนการยุติธรรม

ผลการวิจัย

บทสรุปทางด้านจิตวิทยา สรุปได้ว่าแนวคิดทางด้านจิตวิทยามนุษย์นั้น ปรากฏว่าหากมนุษย์ ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมหรืออีกนัยหนึ่ง คือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคกัน มนุษย์จะเกิดอารมณ์เครียด หรือโกรธ ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถมีสติควบคุมความเครียดและ โกรธดังกล่าวไว้ได้หรือไม่ หากควบคุมไม่ได้ มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมแสดงออกทั้งด้านส่วนตัวระหว่างบุคคลและกลุ่มได้ โดยอาจแสดงออกในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ลอบทำร้าย จลาจล หรือการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกในที่สุด

บทสรุปทางด้านนิติปรัชญา แนวคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมนุษย์ทุกคนจะต้องเคารพ สิทธิและเสรีภาพของกันและกัน แนวคิดดังกล่าวเป็นมุมมองของ “สำนักกฎหมายธรรมชาติ” (Natural Law School) ที่มองว่าสิ่งเหล่านี้ติดตัวมาแต่กำเนิด และถึงแม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ยังคงมีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่รัฐและสามัญชนทุกคนมีอาจปฏิเสธได้

บทสรุปที่เป็นปัจจุบันที่ทำให้เห็นความสำคัญของความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ คำกล่าวของ ศ.ดร. คณิต ณ นคร ที่ว่า มนุษย์เราต้องการ 2 อย่างเท่านั้น คือ 1. ความมั่นคงในชีวิตและ 2. ความเป็นธรรม แม้เราจะมี ความมั่นคง แต่ขาดความยุติธรรมมันก็แย่ ซึ่งความเป็นธรรมจะเกิดได้ก็จาก กระบวนการยุติธรรมที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ความเสมอภาคในการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา

สังคมสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 18 มีความแตกแยกเรื่องความคิด และรสนิยมของชนในชาติ โดยมีพื้นฐานทางด้านผลประโยชน์ของตนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความเห็นแก่ตัว ความเห็นต่างเรื่องระบบทาส ทำให้คนอเมริกันทางใต้เห็นต่างอย่างรุนแรงจนทำให้เกิดการแยกรัฐ แยกประเทศ และเกิดสงครามระหว่างคนขาวด้วยกันในที่สุด โดยเฉพาะกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาพัฒนาหลักความเสมอภาคจนในที่สุดเป็นหลักสำคัญมั่นคงเป็นที่ยึดถือของคนในชาติ ทำให้คนผิวดำในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเชื้อชาติชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุด และมีอดีตที่เคยตกเป็นทาสคนผิวดำมาก่อนในทางนิตินัยมีที่ยืนที่มีเกียรติเท่าเทียมคนผิวดำในประเทศ แม้ในทางพฤตินัยจะมีอยู่ในใจของคนผิวดำบ้าง และมีการแสดงออกแก่คนผิวดำถึงความไม่เสมอภาค เท่าเทียมบ้างเป็นอาณัติ

แต่เหตุการณ์ดังกล่าวไม่สามารถปลุกกระแสก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ความโกรธแค้น ความไม่พอใจขยายวงกว้างในระดับที่บั่นทอนความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ หากไม่มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของผู้นำประเทศถึงความเสมอภาคของคนในชาติแล้ว คนผิวดำลุกขึ้นต่อสู้ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยความคิดตนเองหรือมีผู้ยุยงส่งเสริม อะไรจะเกิดขึ้นกับความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกา

ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย

สถานการณ์ในอดีตและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2548 ปัญหาความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติไม่ปรากฏเด่นชัดและไม่เป็นปัญหาใหญ่ มักจะมีลักษณะเป็นความไม่เสมอภาคทางด้านฐานะ ทางเศรษฐกิจ และระบบอุปถัมภ์ คนที่มีฐานะยากจนและไม่มีพรรคพวกจะได้รับความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ต่างจากคนที่มีฐานะร่ำรวยและมีพรรคพวก

กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานและองค์กรบังคับใช้กฎหมาย

บางหน่วยงานมีการกำหนดการบังคับใช้กฎหมายด้านความเสมอภาคไว้ชัดเจนในกฎหมายและหรือระเบียบของหน่วยงาน เช่น อัยการและตำรวจ บางหน่วยยังไม่มีการกำหนดไว้ เช่น ปปช. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)

แนวทางแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน

คสช. ได้ออกประกาศ ฉบับที่ 63/2557 ประกาศนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐว่า ประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมภายใต้กฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกในสังคม

องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายมีการปรับตัวหลังจากมีการวิพากษ์วิจารณ์และเฟื่องฟูในประเด็นความเสมอภาค องค์กรฯ ต่างๆ เริ่มคำนึงประเด็นความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. กระตุ้นเตือน สร้างจิตสำนึกให้ผู้บังคับใช้กฎหมายยึดมั่นและปฏิบัติโดยเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาสำคัญของสังคมไทยประการหนึ่ง คือ คนไทยขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดการศึกษา ขาดความเข้าใจ แม้ว่า กฎหมาย กฎ ระเบียบ จะบัญญัติกำหนดไว้ดีรัดกุม แน่นหนาอย่างไร หากคนในสังคมไม่มีจิตสำนึก ไม่ยึดถือ เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบดังกล่าวก็จะไร้ความหมาย ไม่บรรลุผล

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ในบางกรณี การไม่มีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมก่อให้เกิดความล่าช้า ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความอยุติธรรม (Justice delayed is justice denied) ความยุติธรรมที่ล่าช้ากับคดี

หนึ่ง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง จะก่อให้เกิดความรู้สึกกับกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและจะก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมกับกลุ่มคนดังกล่าวได้

3. ให้ความรู้ถึงผลกระทบของความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแก่บุคคลในองค์กร ผู้บังคับใช้กฎหมาย และประชาชน โดยยกตัวอย่างความสูญเสียในอดีตและการแก้ปัญหาของประกาศ สหรัฐอเมริกาเป็นอุทาหรณ์

4. รัฐบาล องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย จะต้องยึดมั่นและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค

5. ควรบัญญัติไว้ในกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับขององค์กรที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

6. ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายในการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในอนาคตฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการบัญญัติกฎหมาย อันจะทำให้ประเด็นดังกล่าวไม่เกิดขึ้นตั้งแต่แรก ไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ไม่ต้องแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น

7. ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชาติและเยาวชนในการทำให้เห็นถึงความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น เมื่อกระทำผิดกฎจราจรจะต้องยอมรับผิดและยอมรับโทษ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ความยุติธรรมอย่างเสมอภาคภายใต้กฎหมาย (Equal justice under the law)

ในหลายประเทศที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค มีความเชื่อมั่นในกฎหมายว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันอันจะทำให้คนในชาติรักชาติ รักเพื่อนร่วมชาติ เพราะประชาชนในชาติ เห็นว่า แม้เป็นผู้นำเมื่อทำผิดก็ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมคนอื่น เช่น ประธานาธิบดียอมจ่ายค่าปรับจราจร